ΜΟΥΣΑ

ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΙΣ
ΕΤΟΣ Γ'. - ΑΡΙΘ. ΦΥΛΛΟΥ 10 (34)
ΜΑΪΟΣ 1923

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΛΑΜΠΡΟΣ ΠΟΡΦΥΡΑΣ: Τὸ τραγούδι τοῦ ἀγέρα.
ΛΕΩΝ ΚΟΥΚΟΥΛΑΣ: Τὸ πιάνο ἔπαιζε...
HEINRICH HEINE: Τραγουδάκι.
Δ. ΓΙΟΛΔΑΣΗΣ: Σκίτσο Α. Κυριαζῆ.
Α. ΚΥΡΙΑΖΗΣ: Τραγικὲς ἱστορίες.
ΦΑΝΗΣ ΜΙΧΑΛΟΠΟΥΛΟΣ: Νέοι διάλογοι.
ΝΑΣΟΣ ΧΡΗΣΤΙΔΗΣ: Νοσταλγικό.
ΓΙΑΝΝΗΣ ΒΛΑΧΟΓΙΑΝΝΗΣ: Τὸ μαυροφάσουλο.
ΜΙΝΩΣ Μ. ΖΩΤΟΣ: Τὸ ταξίδι.
THEODOR FONTANE: Μεσημέρι.
HEINRICH LEUTHOLD: Ἡ λίμνη τοῦ δάσους —Φθινοπωρινὸ αἴσθημα.
ALFRED af HEDENSTJERNA: Οἱ ἀπολυτήριες ἐξετάσεις τοῦ Νὶλς Πέτερς.
ΙΩΑΝ. Μ. ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ: Ἕνα βιβλίο γιὰ παιδιά.
CHARLES BAUDELAIRE: Ὁ ὀχτρὸς—Ἡ περισυλλογή.
MARIE BENGESCO: Ἡ Ρουμανικὴ τέχνη.

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΚΑΙ ΤΕΧΝΕΣ: Τὰ νέα βιβλία — Οἱ διαλέξεις—Στὸ περιθώριο.

ΔΡΑΧ. 2.—

ΤΡΑΠΕΖΑ ΕΜΠΟΡΙΟΥ

ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΕΤΑΙΡΙΑ

ΙΔΡΥΘΕΙΣΑ ΥΠΟ ΟΜΑΔΟΣ ΕΜΠΟΡΩΝ ΑΘΗΝΩΝ, ΠΕΙΡΑΙΩΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΧΩΡΩΝ

ΕΔΡΑ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ — Ὁδὸς Κοραὴ 3

Ειδικὴ ὀργάνωσις διὰ τὴν ἐξυπηρέτησιν τῶν ἐμπορικῶν καὶ βιομηχανικῶν συμφερόντων. Πρὸς τοῦτο ἔχει ὀργανώσει εὐρύτατον δίκτυον *Ἀνταποκριτῶν* εἰς πάσας τὰς πόλεις παλαιᾶς καὶ νέας Ἑλλάδος.

Η ΤΡΑΠΕΖΑ ΕΜΠΟΡΙΟΥ
ἐκτελεῖ πάσης φύσεως τραπεζικὴν ἐργασίαν

Διὰ τὰς εἰς ξένον συνάλλαγμα καταθέσεις ἰδιαίτεραι συμφωνίαι.

Ταμιευτήριον: μέχρι *10000* 5 ο)ο ἁπηλλαγμένον

Καταθέσεις.

Εἰς πρώτην ζήτησιν	4 ο)ο
Ἐπὶ παραδόσ. μετὰ 15ήμερ. προειδοποίησιν	4 1)2 ο)ο
» προθεσμίᾳ 6 μηνῶν	5 ο)ο
» » 1 ἔτους.	5 1)2 ο)ο
» » 2 ἐτῶν.	6 ο)ο

παντὸς φόρου τοῦ Δημοσίου, ἤτοι περίπου *5 1)2 ο)ο.*
Πάντες οἱ Ἀνταποκριταί μας εἶναι ἐξουσιοδοτημένοι νὰ δέχωνται καταθέσεις διὰ λογαριασμόν μας.

ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΙΔΡΥΘΕΙΣΑ ΤΩ 1841

ΕΔΡΑ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΤΟ ΜΕΓΑΛΕΙΤΕΡΟΝ ΠΙΣΤΩΤΙΚΟΝ ΙΔΡΥΜΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ	*ΟΛΙΚΑΙ ΚΑΤΑΘΕΣΕΙΣ*
ΜΕΤΟΧΙΚΟΝ ΚΑΙ ΑΠΟΘΕΜΑΤΙΚΟΝ	ΔΡΑΧΜΑΙ
ΔΡ. 35,000,000	*900,000,000*

ΓΕΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Καταθέσεις εἰς πρώτην ζήτησιν..... 4 ο)ο
» μέχρι 10 χιλιάδων..... 4 1)2 ο)ο

ΕΛΕΥΘΕΡΟΝ ΦΟΡΟΥ

Ἡ Γενικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος ἐκτελεῖ πάσης φύσεως τραπεζικὰς ἐργασίας.
Συνάλλαγμα.—Χρηματιστηριακὰ ἐντολαί.
Ἀποθηκεύσεις.—Ἐκτελωνισμοί.—Ἀσφάλειαι.

ΜΟΥΣΑ

ΜΗΝΙΑΙΑ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΗ ΚΑΙ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΕΚΔΟΣΙΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΑΙ: ΝΑΣΟΣ ΧΡΗΣΤΙΔΗΣ, Π. Γ. ΚΑΛΛΙΓΑΣ, Ι. Μ. ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ

ΕΤΟΣ Γ΄ — ΑΡΙΘ. ΦΥΛΛΟΥ 10 (34) — ΑΘΗΝΑΙ, ΜΑΪΟΣ 1923

ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΟΥ ΑΓΕΡΑ

Ἀγέρα, ἀπ' τὰ λαγκάδια ποὺ ἀγρυπνᾶς,
Ἀπ' τὴ γλυκειὰ ἐρημιά, τὴν ἅγια, πέρα,
Πρῶτος, σὰ βγῆ, τὸν Ἥλιο προσκυνᾶς,
Πρῶτος τοῦ λὲς τὴ δέησή σου, Ἀγέρα.

Μὲ τὰ ὑψωμένα μύρια της κλαρὶὰ
Μαζί σου σιγανὰ τὴ λέει ἡ λεύκα,
Καί τηνε ξαναλένε, πιὸ σιγά,
Σκυφτὰ σὰ σ' ἐκκλησιὰ τὰ μαῦρα πεῦκα.

Ψηλώνει ἀγάλια Ἐκεῖνος καὶ κινᾶς
Καὶ σύννεφα λευκὰ σὲ συντροφεύουν,
Πουλιὰ σ' ἀκολουθοῦν, καθὼς περνᾶς,
Τρελλοὶ καπνοὶ στὸ διάβα σου χορεύουν.

Σοῦ λένε ἀπ' τὴ βαθειὰ τὴ ρεμματιὰ
Οἱ φυλλωσιὲς νὰ μείνεις, μὰ δὲ μένεις,
Ἐσὺ τὴ θάλασσα ἀγαπᾶς τὴ μακρυὰ
Καὶ νὰ τὴ βρῆς χαρούμενος παγαίνεις.

Μὲ τὴ στριγγή, τὴν ἄγρια του φωνή
Τὸν ἐρχομὸ σου ὁ γλάρος τὸν σαλπίζει,
Τρέμει γιὰ σὲ τῆς βάρκας τὸ πανί
Καὶ τὸ καΐκι ἀπὸ λαχτάρα τρίζει.

Τὸ κῦμα στὴ φυκόστρωτη ἀμμουδιά,
Σὰν κόρη στ' ἀκριβοῦ της τὴν ἀγκάλη,
Ἡδονικά, θαρρεῖς, πῶς ξεψυχᾶ
Κ' ἡδονικὰ ξυπνᾶ καὶ ζῆ καὶ πάλι.

Κ' Ἐσὺ ποὺ στὰ πλατυά σου τὰ φτερά
Τραβᾶς κατὰ τὸ πέλαο τὴν ψυχὴ μας,
Ἐσὺ πετᾶς καὶ ψέλνεις τὴ χαρά,
Τὴν ἰδική σου—ὦ Σύ! — καὶ τὴ δική μας.

Τώρα βαρειές—τὸ ξέρω — εἶναι στιγμές,
Εἶναι μιὰν ὥρα — ξέρω — μαυροφόρα,
Καὶ πᾶς κάτω ἀπ' τίς γκρίζες συννεφιὲς
Θλιμμένος δῶθ' ἐκεῖθε μέσ' στὴ χώρα.

Περνᾶς ἀπ' τὰ σοκάκια τὰ στενὰ
Κι' ἀπὸ τὶς λάσπες τ' ἄχαρου τοῦ δρόμου,
Καὶ παίρνεις ἀπ' τὰ σπίτια βογγητά,
Κατάρες καὶ λυγμούς, φωνὲς τοῦ τρόμου,

Τίς παίρνεις ὅλες καὶ τὶς λὲς σὰ μιὰ
Τρελλὴ κατάρα μέσ' στὸ χάος, μόνος,
Ἔτσι ποὺ πιὰ δὲν εἶσαι ἡ τρικυμιά,
Μόνο, θαρρῶ, τῆς Γῆς πὼς εἶσαι ὁ πόνος.

Ὅμως σὰ νάχης νοιώσει σὰν ἐμᾶς,
Ὅτι βογγᾶς τοῦ κάκου ἀπ' ἄκρηα σ' ἄκρηα,
Νὰ καταριέσαι παύεις καὶ ξεσπᾶς
Καὶ κλαῖς μὲ τῆς ὑολῆς βροχῆς τὰ δάκρυα.

Σιγὰ σιγὰ τὸ κλάμα ἐκεῖνο λές,
Πὼς σ' ἀλαφρώνει, Ἀγέρα μου· τίς πάχνες
Τὶς διώχνεις λίγο—λίγο ἀπ' τὶς πλαγιές,
Τῆς συννεφιᾶς ξεσκίζεις τίς ἀράχνες,

Ξεχάνεις τοὺς καημούς σου καὶ τρελλός
Καὶ μὲ τὰ μάτια μέσ' στὰ δάκρυα ἀκόμη,
Γελᾶς ξανὰ στὸ πρόσχαρο τὸ φῶς
Τὸ τρυφερὸ σὰν ἄφωνη συγγνώμη.

Πετᾶς ξανὰ καὶ πᾶς καὶ τραγουδᾶς
Ἐρωτικὰ τραγούδια καὶ διαβαίνεις
Καὶ ρίχνεις τοὺς ἀνθοὺς τῆς μυγδαλιᾶς
Σὰν κάποιο γάμο τάχατε νὰ ραίνῃς.

Μεθᾶς καὶ στέλνεις καὶ σκορπᾶς φιλιὰ
Στὸ κῦμα καὶ στὸ φῶς καὶ στὸν αἰθέρα,
Φιλιὰ καὶ στῆς κοπέλλας τὰ μαλλιά,
Στὸ στῆθος, στὸ λαιμό της... Ἔρχου, Ἀγέρα,

Ἔρχου καὶ ψέλνε οὐράνιες προσευχές,
Ψέλνε καημοὺς καὶ κλαῖγε τους μαζί μας,
Ψέλνε κατάρες, ἔρωτες, χαρές,
Χαρὲς καὶ πίκρες· ψέλνε τὴ ζωὴ μας...

ΛΑΜΠΡΟΣ ΠΟΡΦΥΡΑΣ

ΤΟ ΠΙΑΝΟ ΕΠΑΙΖΕ...

Ἀπὸ μέσα ἀκούονταν οἱ φωνὲς τῶν προσκαλεσμένων· Ἦταν ἡ τρίτη ἐπέτειος τῶν γάμων του καὶ συγχρόνως ἡ ὀνομαστικὴ ἑορτὴ τῆς γυναίκας του. Σκέφθηκε πολλὲς φορές, πὼς δὲν ἔπρεπε νὰ μένῃ κλεισμένος στὸ γραφεῖο του, κ' ἔκανε νὰ πάῃ μέσα. Μά... Μπορεῖ νἄταν καὶ ἰδέα του. Τί διάβολο, εἶχαν περάσει δύο ὁλόκληρα χρόνια ἀπὸ τότε. Τὰ ὑπομνήματα ὅλα εἶχαν περάσει ἀπὸ τὴν Ἐπιτροπὴ καὶ βρίσκονταν πιὰ στὸ Ἀρχεῖο. Εἶχε σκηνοθετήσει τὰ πράγματα τόσο καλά, ποὺ δὲν μποροῦσε ν' ἀνακαλύψῃ κανεὶς τὴν κατάχρηση. Ἄλλωστε, τί θἄδινε ἀφορμὴ γιὰ νὰ τὸν ὑποπτευθοῦν; Τὸ καινούριο του σπίτι; Τὰ λουσα τῆς Φόφης; Οἱ μικρὲς ἑορτές, ποὖδινε καμμιὰ φορά;... Μπά, ἰδέα του θἄταν, γιατὶ ἐπὶ τέλους δὲν ἦταν ὁ μόνος ἀξιωματικός, ποὖχε δικό του σπίτι.....

Μὰ ξαφνικὰ ἀναπήδησε πάνω στὸ κάθισμά του. Ἀντίκρυ, ἀκριβῶς ἀντίκρυ ἀπὸ τὸ γραφεῖο του, ἐκεῖ, στὸν τοῖχο, σὰ νὰ τοῦ φάνηκε πὼς κουνήθηκε τὸ μεγάλο κάντρο μὲ τὴ χρυσῆ κορνίζα... Ἔκλεισε τὰ μάτια του, γιὰ νὰ συνέλθῃ κ' ὕστερα τἄνοιξε πάλι, γιὰ νὰ βεβαιωθῇ... Ἡ αὐστηρὴ μορφὴ τοῦ πατέρα του, ποὺ φοροῦσε τὴ μεγάλη στολή του, σὰ νἀτὸν κοίταζε τώρα θλιμμένη. Κι' ἀνατρίχιασε. Θυμήθηκε τὰ λόγια, ποὺ τοὖχε πεῖ τίς τελευταῖες στιγμές του: «Πεθαίνω φτωχός, γιατὶ ἤμουν τίμιος... Δὲ σ' ἀφήνω περιουσία, σ' ἀφήνω ὅμως ἕνα ὄνομα...» Καὶ σηκώθηκε σὰν τρελλός — — —

Τώρα βημάτιζε νευρικὰ μὲς στὸ δωμάτιο, προσπαθώντας νὰ ἐπιβληθῇ στὸν ἑαυτό του. Ἀπὸ μέσα ἀπὸ τὴ σάλα ἀκούστηκε ξαφνικὰ τὸ πιάνο καί μιὰ δροσερὴ γυναικεία φωνή, ποὺ τραγουδοῦσε... Ἦταν ἡ Φόφη. Θέ μου! αὐτὴ δὲν ἔπρεπε νὰ μάθῃ ποτὲ τίποτα. Αὐτὴ δὲν ἔφταιγε σὲ τίποτα. Τὸν ἀγαποῦσε τόσο, ποὺ θἄταν εὐτυχισμένη καὶ χωρὶς τὴν πολυτέλεια. Αὐτὸς τὤχε θελήσει. Τῆς ἄξιζε νὰ ζῇ μιὰ καλύτερη ζωὴ ἀπὸ κείνην, ποὺ θὰ μποροῦσε νὰ τῆς ἐξασφαλίσῃ τότε, σὰν παντρεύονταν, μὲ τὰ λίγα μέσα ποὺ διέθετε. Κ' ἔπειτα τῆς τὤχε ὑποσχεθῇ, τὶς ἀλησμόνητες στιγμὲς τῆς ἀγάπης τους, πὼς θὰ τὴν ἔκανε μιὰ μικρὴ βασίλισσα... Ναί, τραγουδοῦσε, κ' ἔπρεπε νὰ τραγουδῇ, νὰ τραγουδῇ πάντα. Θέ μου! Μόνο νὰ μὴν ἐρχόταν πάλι στὸ γραφεῖο του, νὰ τὸν ζητήσῃ. Ἴσως ἂν τὸν ἔβλεπε ἔτσι ταραγμένο.....

Πῆγε καὶ κάθισε πάλι στὸ γραφεῖο του καὶ στήριξε τὸ κεφάλι του στὰ δυό του χέρια. Ἡ Φόφη εἶχε τελειώσει αὐτὴ τὴ στιγμὴ τὸ τραγούδι της καὶ τὰ χειροκροτήματα τῶν προσκαλεσμένων τὸν ἔκαναν νὰ γυρίσῃ μηχανικὰ πρὸς τὴν πόρτα. Ἴσως νὰ τὸν ζητοῦσαν γιὰ νὰ τὸν συγχαροῦν, γιατὶ δὲν εἶχε φανεῖ καθόλου μέσα — — —

Τώρα ἡ πόρτα ἄνοιξε βιαια. Ἦταν ἡ γυναίκα του. Καθὼς τὴν εἶδε μὲ τὸ λευκό της φόρεμα ἀπὸ λεπτή, διαφανῆ μουσελίνα, τὴ θυμήθηκε νύφη, ὅπως ἦταν ἐδῶ καὶ τρία χρόνια, κ' ἕνα χαμόγελο ζωγραφίστηκε στὰ χείλη του.

«Μά, Ἄριστε, γιατὶ δὲν ἔρχεσαι μέσα;»

«Λίγη δουλειά, Φόφη μου... Σὲ λίγο, σὲ λίγο ἔρχομαι.»

«Σὲ λίγο! Καὶ πρὶν σὲ λίγο μοῦπες, ἐνῶ ἀπὸ τότε θἄχῃ περάσει μισὴ ὥρα.» Καὶ τὸν πλησίασε μὲ μιὰν ἔκφραση πρόσχαρα λυπημένη στὸ πρόσωπό της.

«Καὶ σήμερα, ἀκόμα καὶ σήμερα δουλειά!» πρόσθεσε, κουνώντας τὸ ξανθὸ κεφάλι της, σὰν τὸ μικρὸ παιδί, ποὺ παραπονιέται.

«Ναί, ἀγάπη μου... Ἔχω κάτι νὰ τελειώσω... Πὲς στοὺς καλεσμένους μας πὼς ἔρχομαι.»

Τώρα ὅμως ἀνατρίχιασε κ' ἔνοιωσε κάποιο κόμπο στὸ λαιμό του, γιατὶ εἶδε τὰ μεγάλα ἀθῶα μάτια της νὰ τὸν κοιτάζουν ἐρευνητικὰ καὶ γεμᾶτα ἀπορία...

«Μὰ τί ἔχεις κ' εἶσαι ἔτσι χλωμός;»

«Τίποτα, Φόφη... Δὲν ἔχω τίποτα, στὴν ἀγάπη μας σοῦ λέω...»

Καὶ γιὰ νὰ μὴ βλέπῃ περισσότερο τὰ μάτια της, σηκώθηκε καὶ τῆς τὰ φίλησε μὲ τρυφερότητα.

«Νά», τοῦ εἶπε τώρα χαμογελώντας εὐτυχισμένη. «Βλέπεις τὸ ρολόϊ; Ἑφτὰ καὶ μισή. Σοῦ δίνω διορία ὡς τὶς ὀχτὼ παρὰ τέταρτο. Ὕστερ' ἀπὸ κεῖ, δὲ θἄχῃ οὔτε μά, οὔτε τίποτα... Τώρα στὴν ἑορτή μου, στὴν ἑορτή μας βρέθηκαν ὅλες οἱ δουλειές; Κ' ἔπειτα τί θὰ λέῃ κι' ὁ κόσμος... Δὲ σκέπτεσαι τὸν κόσμο;»

«Ναί, ἀγάπη μου, θἄρθω.»

... Ὅταν ἦταν πιὰ στὴν πόρτα, ἡ Φόφη γύρισε χαμογελώντας καὶ δείχνοντάς του τὸ ρολόϊ μὲ τὰ μάτια της, τοῦ ξανάπε:

«Ὀχτὼ παρὰ τέταρτο... Οὔτε λεπτὸ παραπάνω.»

——— Μὰ μήπως ἦταν ἰδέα του; Τ' ὄνειρο; Βλακεῖες! Εἶχε δεῖ πολλὰ τέτοια ὄνειρα... Σὰ νὰ βούλιαζε, λέει, σὲ μιὰ θάλασσα χωρὶς βυθὸ καὶ νἄβλεπε, ἐνῶ ἦταν πιασμένη ἡ ἀναπνοή του κ' ἔνοιωθε τὸ κορμί του παγωμένο, τὴ Φόφη, πάνω ἀπὸ τὴν ἐπιφάνεια τοῦ νεροῦ, ποὺ φώναζε γοερά, καθὼς φαινόταν μόνον ἀπὸ τὴν ἔκφραση τοῦ προσώπου της, γιατὶ αὐτὸς δὲν ἄκουε, δὲν ἄκουε τίποτα μὲς στὸ νερό, ποὺ βούλιαζε ὁλοένα, σὰ νὰ τὸν τραβοῦσε κάποιος ἀπὸ τὰ πόδια... Βλακεῖες! Καὶ πολὺ περισσότερο, γιατὶ δὲν ἦταν ὄνειρο μὲ νόημα, μὰ ἕνας ἐφιάλτης... Κι' ὅμως εἶχε τρομάξει καὶ ξυπνώντας, αἰσθάνθηκε τὴν ἀνάγκη, γιὰ νὰ ἡσυχάσῃ, νὰ γυρίσῃ νὰ δῇ, μὲς στὸ θαμπὸ φῶς τοῦ καντηλιοῦ, τὴ Φόφη, ποὺ κοιμόταν, χαμογελώντας ἀμέριμνα, στὸ διπλανὸ κρεββάτι...

Γύρισε τώρα νὰ δῇ τὸ ρολόϊ. Εὐτυχῶς ποὺ δὲν ἦταν ἀκόμα οὔτε παρὰ εἴκοσι πέντε ὀχτώ. Κι' ὅμως ἔπρεπε νὰ πάῃ μέσα. Ὁ κόσμος θὰ τὸν παρεξηγοῦσε, βέβαια... Ἦταν ἕτοιμος νὰ πάῃ στὴν πόρτα, χαμογελώντας μὲ τὴ σκέψη, πὼς ἡ Φόφη θὰ χαιρόταν ποὺ θὰ τὸν ἔβλεπε πολὺ πιὸ πρὶν ἀπὸ τὴν ὥρα, ποὺ τοῦχε ὁρίσει... Μὰ ξαφνικὰ σταμάτησε, σὰ νὰ τὸν φώναζε κάποιος...

... Ἂν ἦταν ἁπλῶς ἰδέα του, τότε γιατὶ τὸ πρωΐ, σὰν ἔμπαινε στὸ γραφεῖο, τὸν κοίταξαν ἔτσι παράξενα, κι' ὁ ὑπολοχαγὸς κι' ὁ ἀνθυπολοχαγός του, καὶ γιατί—ὦ αὐτὸ τὤχε προσέξει καλὰ—περίμεναν τὴ στιγμὴ ποὺ θὰ βυθιζόταν στὴ μελέτη τῶν ὑπομνημάτων, γιά ν' ἀνταλλάξουν κρυφὰ καμμιὰ λέξη; Αὐτός, ἂν καὶ λοχαγός, δὲν τοὺς ἔδειξε ποτὲ μιὰν αὐστηρότητα, ποὺ νὰ δικαιολογῇ τὸ φέρσιμό τους αὐτό, κι' ἄλλοτε μποροῦσαν νὰ μιλοῦν μπροστά του ἐλεύθερα γιὰ ὅ,τι ἤθελαν,.. Μήπως;... Αὐτὸ θἄταν!

Κ' ἔνοιωσε τώρα τοὺς κροτάφους του νὰ χτυποῦν δυνατά. Θὰ μποροῦσε νἄταν ἰδέα του, ἂν κι' ὁ συνταγματάρχης δὲν τὸν καλημέριζε τόσο ψυχρά. Σὰ νὰ μὴν ἤθελε μάλιστα νὰ τὸν χαιρετίσῃ καθόλου κι' ὅταν τὸν χαιρέτισε, χωρὶς νὰ τὸ θέλῃ, μιὰ ἔκφραση μομφῆς ζωγραφίστηκε στὸ πρόσωπό του. Μομφῆς γιὰ τὸν ἑαυτό του τὸν ἴδιο, βέβαια, ποὺ δὲν κράτησε τὴν ὑπόσχεση ποὺ τοῦχε δώσει, νὰ μὴν τὸν χαιρετίσῃ... Κι' ὅταν ἦταν μέσα στὸ γραφεῖο του, γιὰ νὰ τοῦ ὑπογράψῃ τὰ ἔγγραφα, γιατί...;

Μ' ἀλήθεια, πῶς ἦρθε ἡ κουβέντα γιὰ τὸν πατέρα του; Νἄταν τυχαῖο τάχα; Τέλος πάντων, γιατὶ ὁ συνταγματάρχης τοῦ τόνισε ἐκεῖνα τὰ λόγια, χωρὶς ἀφορμή; «Ὁ πατέρας σας ἦταν ἕνας ἔντιμος στρατιώτης». Δηλαδὴ γι' αὐτὸν τὸν ἴδιο εἶχε διαφορετικὴ γνώμη;...

Ξανακοίταξε τὸ ρολόϊ καὶ σὰν εἶδε πὼς εἶναι παρὰ εἴκοσι, ἄρχισε νὰ τρέμῃ. Πέντε λεπτὰ μόνο... Δὲν ἤθελε, δὲν μποροῦσε νὰ παρουσιαστῇ στὸν κόσμο. Τώρα ἦταν βέβαιος πὼς τὸν εἶχαν ἀνακαλύψει καὶ θαρροῦσε πὼς ὅλοι, ὅλοι θὰ τὤξαν μάθει... Μ' ἂν ἦταν ἀλήθεια, τί θἄκανε;... Νὰ φύγῃ; Πῶς νὰ φύγῃ; Πότε, πῶς; Ἡ Φόφη δὲν ἔπρεπε νὰ μάθῃ τίποτα. Θέ μου! τί βάρος εἶχε νὰ φέρνῃ στὴν ψυχή του! Αὐτὴ δὲν τοὖχε ζητήσει ποτὲ τίποτα... Μόνο ποὺ τὤβρισκε τόσο φυσικὸ νἄναι εὐτυχισμένη, ὥστε νὰ μὴ γυρέψῃ ποτὲ νὰ μάθῃ.....

Τώρα, σὰ νὰ τὸν ἀνάγκασε κάποιος γι' αὐτό, γύρισε κ' εἶδε πάλι τὴν αὐστηρὴ μορφὴ τοῦ πατέρα του. Ὁ συνταγματάρχης τοῦ τὤχε τονίσει, πὼς ὁ πατέρας του ἦταν ἕνας ἔντιμος στρατιώτης. Κι' ὁ πατέρας του... τώρα τὸ θυμόταν, σὰ νἄταν χτές. Ἦταν ἀκόμα στὴ Σχολή. Κάποιος ἀξιωματικὸς εἶχε κάνει κάποια κατάχρηση, σὰν αὐτόν, κ'εἶχε φύγει γιὰ τὴν Εὐρώπη. Καὶ τὸ βράδυ, ποὖγινε λόγος γι' αὐτό, θυμᾶται ποὺ τοὖλεγε ὁ πατέρας του, μὲ φωνὴ ποὺ ἔτρεμε ἀπὸ ἀγανάκτηση: «Ὄχι, ἦταν ἄτιμο αὐτό. Ἔπρεπε νὰ μείνῃ, γιατὶ ὁ ἄντρας, καὶ πρὸ πάντων ὁ στρατιώτης, ἔχει ἕνα μέσον γιὰ νὰ ξεπλύνῃ τέτοιου εἴδους αἶσχη».

... Καὶ σὰ νὰ τὸν ὡδηγοῦσε τὸ βλέμμα τοῦ πατέρα του, ποὺ τὸν κοίταζε ἀκόμα ἀφηρημένος, πῆγε σιγὰ σιγὰ στὸ γραφεῖο του κι' ἄνοιξε ἕνα συρτάρι. Μὰ σὰν ἀντίκρυσε τὸ γεμᾶτο ρεβόλβερ, τοὖρθε μιὰ ζάλη καὶ τὸ φῶς του σκοτίσθηκε. Στηρίχτηκε στὸν τοῖχο, ἐνῶ τὰ χείλη του ἐτραύλιζαν:

«Φόφη! Φόφη!»

Ἔμεινε ἔτσι λίγες στιγμές, κρατώντας τὸ μέτωπό του, ποὺ ἔκαιε, καὶ ξαφνικά, μέσα στὴ βύθισή του, ἄκουσε, σὰ νἄχε ἀρχίσει μόλις ἐκείνη τὴ στιγμὴ νὰ δουλεύῃ, τὸ ρολόϊ, ποὺ χτυποῦσε ρυθμικὰ καὶ μονότονα...

Γύρισε κ' εἶδε. Σὲ τρία λεπτὰ τέλειωνε ἡ προθεσμία, ποὺ τοὖχε ὁρίσει ἡ Φόφη. Σὲ τρία λεπτά. Θέ μου, τί ἀγωνία! Θὰ πήγαινε λοιπὸν μέσα; Θ' ἀντίκρυζε τὰ μάτια τόσου κόσμου; Κι' ἂν δὲν πήγαινε, δὲ θἀρχότχν ἡ Φόφη νὰ τὸν πάρῃ;... Νὰ μποροῦσε νὰ βάλῃ πίσω τὸ ρολόϊ, νἄταν δυνατὸν νὰ σταματήσῃ τὸ ρολόϊ!... Κ' ἐνῶ συλλογιζόταν αὐτό, τὸ χέρι του ἁπλώθηκε στὸ στιλβωμένον ὅπλο, ποὺ ἦταν μπροστά του. Σὰν ἔνοιωσε τὴν κρυάδα τῆς κάννης του, ἀνατρίχιασε. Κατάλαβε πὼς τὸ χέρι του ἔκαιε, πὼς θἄχε πυρετό...

Αὐτὴ τὴ στιγμή, σὰ νἄκουσε κάποια βήματα στὴν εἴσοδο κ' ἔκλεισε τρομαγμένος τὸ συρτάρι. Μὰ δὲν ἦταν τίποτα. Ἡ ὑπηρέτρια ἴσως... Καὶ ξεχνώντας τὸ ρολόϊ, πῆγε μηχανικὰ στὸ παράθυρο καὶ κοίταξε κάτω στὸ δρόμο. Κάτω ἀπὸ τὸ ἀναμμένο φανάρι, εἶδε δυὸ χωροφύλακες, ποὺ μιλοῦσαν, μὲ τὰ χέρια στὶς τσέπες... Ἐξακολουθοῦσε νὰ τοὺς κοιτάζῃ ἀφηρημένος, ὅταν μιὰ σκέψη του τὸν ἔκανε ν' ἀνασκιρτήσῃ... Τί ἔκαναν, τί ἤθελαν ἐκεῖ; ——— ——— Τώρα ἀκούστηκε πάλι ἀπὸ μέσα τὸ πιάνο ποὺ ἔπαιζε κι' αὐτό, σὰ νὰ τὸν ἡσύχασε λίγο. Ποιὸς νἄπαιζε, ἀλήθεια; Τί καλὰ ποὺ θἄταν, ἂν ἔπαιζε ἡ Φόφη! Ἂν ἔπαιζε αὐτή, θὰ ξεχνοῦσε νὰ τὸν ζητήσῃ, ἢ τοὐλάχιστον θὰ τὸν ζητοῦσε ἀργότερα... Κι' ἀκούμπησε τὸ μέτωπό του πάνω στὸ τζάμι. Τὸ κρύο τοῦ γυαλιοῦ τὸν ἀνεκούφισε...

Μὰ ἐνῶ συλλογιζόταν ἀκόμα τὴ γυναίκα του, εἶδε κάποια σκιά, ποὺ προχωροῦσε στὴ σκοτεινὴ πλευρὰ τοῦ δρόμου. Χωρὶς νὰ ξέρῃ γιατί, κ' ἐνῷ ἡ καρδιά του χτυποῦσε δυνατά, ἄνοιξε διάπλατα τὰ μάτια του γιὰ νὰ δῇ... Ἦταν ἕνας λιγνὸς, πολὺ ψηλὸς ἄνθρωπος, μ' ἕνα μαῦρο μακρὺ παλτό, ποὖχε σηκωμένο τὸ γιακᾶ του. Στμάτησε καὶ σὰν εἶδε τοὺς χωροφύλακες, πέρασε στὸ ἄλλο πεζοδρόμιο. Οἱ χωροφύλακες ὅμως ἔμειναν ἀκίνητοι, σὰ νὰ τὸν περίμεναν, ἢ νἄξεραν ποιὸς εἶναι... Μὰ τί συνέβαινε; Μὴν ἦταν τρελλός; Ὄχι δὲν ἦταν τρελλός... Τί καλὰ τοὐλάχιστον ποὺ ἔπαιζε μέσα τὸ πιάνο ——

Τώρα ὁ ἄνθρωπος μὲ τὰ μαῦρα πλησίασε τοὺς χωροφύλακες, κάτι τοὺς εἶπε κι' ὁ ἕνας ἀπ' αὐτοὺς τοὖδειξε τὸ σπίτι... Κ' ἔνοιωσε ξαφνικὰ νὰ καίῃ τὸ τζάμι, ποὺ ἀκουμποῦσε τὸ μέτωπό του, καὶ .... μὰ τί τὸν ἐμπόδιζε ν' ἀναπνεύσῃ;.... Τίποτε, μόνον ποὺ τὸν εἶχαν ἀνακαλύψει, κ'ἔρχονταν τώρα.... Κ' ἡ Φόφη; Ἡ Φόφη ἔπιζε πιάνο, κ' ἔπρεπε νὰ παίζῃ πιάνο, γιατὶ δὲ θὰ μάθκινε ποτέ, δὲν ἔπρεπε νὰ μάθῃ.... Μὰ πῶς δὲ θὰ τὸ μάθκινε;

... Καὶ τὸ χέρι του ἔψαχνε τώρα μηχανικὰ πίσω του, σὰ νἄταν κοντὰ τὸ γραφεῖο του κι' ἀνοιγμένο ἀκόμα τὸ συρτάρι του. Θέ μου! καὶ τί θὰ γινόταν ἡ Φόφη; Πῶς θὰ ζοῦσε περιφρονημένη;.... Καὶ ξαναθυμήθηκε τὸν πατέρα του. Ναί, μιὰ τέτοια πράξη ἐξαγνίζει, βέβαια.... Τὸ αἷμα.... ἦταν κι' αὐτὸς στρατιώτης κ' ἔπρεπε νὰ τὸ ξέρῃ. Γύρισε κ' εἶδε τώρα τὸ μεγάλο κάντρο μὲ τὴ χρυσὴ κορνίζα, σὰ νὰ γύρευε ν' ἀντλήσῃ θάρρος ἀπὸ τὸν ἀμίλητο πρεσβύτη, μὲ τὴ μεγάλη στολή.... Εὐτυχῶς ποὺ τὸ πιάνο ἔπαιζε ἀκόμα. Ἀπὸ τὴ σάλα ξεχώρισε τὶς φωνὲς καὶ τὰ γέλια τῶν προσκεκλημένων.... Μόνον ἡ Φόφη...

Μὰ ἐδῶ σταμάτησε τὴ σκέψη του, γιατί, καθὼς γύρισε, εἶδε κάτω στὸ δρόμο τὸν ἄνθρωπο μὲ τὰ μαῦρα, ποὺ ἐρχόταν τώρα πρὸς τὸ σπίτι του... Γιατί σταμάτησε; Ἔψαχνε μὲς στὸ ἡμίφως γιὰ νἀβρῇ τὸν ἀριθμό.... 45Α. Ἦταν κι' ἄλλη πόρτα μὲ τὸν ἴδιο ἀριθμό. Μὴν ἔκανε λάθος; Ὄχι, τώρα ὁ ἄνθρωπος μὲ τὰ μαῦρα προχώρησε μὲ βῆμα σταθερό... Ἔπιασε τὴν καρδιά του καὶ τέντωσε τὸ αὐτί του. Μιὰ παράξενη τρικυμία συντάραζε τὸ στῆθος του... Μ' ἀκόμα;... Ἀκόμα;... Νά, τώρα ἀκούστηκε τὸ κουδούνι τῆς πόρτας ———

——— Τὸ πιάνο ἀκουότταν ὁλοένα ἀπὸ τὴ σάλα. Ἡ Φόφη ἔπαιζε μεθυσμένη ἀπὸ χαρά. Μὰ στὸ δεύτερο κουδούνισμα τῆς πόρτας, ἕνας πυροβολισμὸς ποὺ ἀκούστηκε ἀπὸ τὸ πέρα δωμάτιο, τὴ σταμάτησε ξαφνικά, σάμπως ἡ σφαῖρα, ποὖχε πέσει, νἄχε περάσει τὴν καρδιά της.

ΛΕΩΝ ΚΟΥΚΟΥΛΑΣ

HEINRICH HEINE

ΤΡΑΓΟΥΔΑΚΙ

Ἔλεα πρὶν: βαστιέται τάχα
Τόσο ἀδάστακτος καϋμός;
Μὰ τὸν βάσταξα, — μονάχα
Μὴ ρωτᾶτε τώρα: πῶς;

(Μετάφραση) ΣΤΑΥΡΟΣ ΒΕΡΑΣ

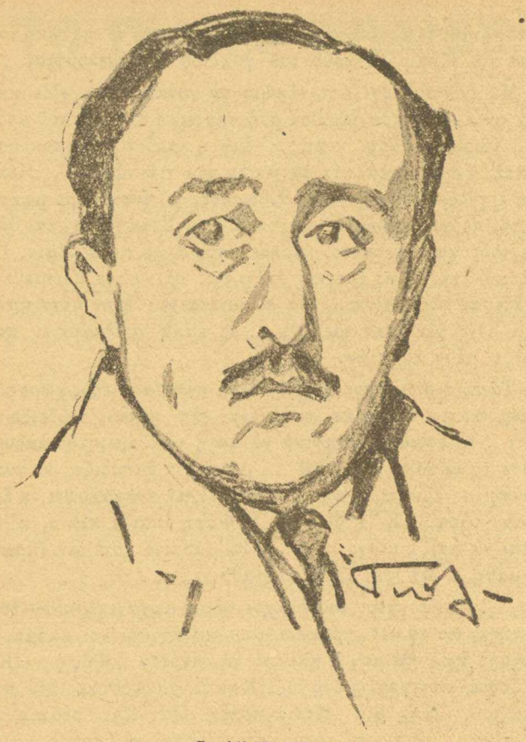

Α. ΚΥΡΙΑΖΗΣ

(Σκίτσο Δ. Γιολδάση)

ΤΡΑΓΙΚΕΣ ΙΣΤΟΡΙΕΣ

1

Μὰ τί βρίσκεις σ' αὐτὴ τὴν παλιά μου ἱστορία
τὴ στιγμὴ, ποὺ ἡ χαρὰ μᾶς ἀνοίγει τὰ χείλη ;
Σὰ βουητὸ μακρινὸ στοῦ χειμώνα τὰ κρῦα.
Καὶ θυμᾶμ' ἕνα δειλι ....

Τὸ σπιτάκι κλειστό. Κ'ἔνας δρόμος ὡς κάτου.
Καὶ τὰ ρόδα νωπὰ, ποὺ κρατοῦσα στὸ χέρι.
—Ὢ τῆς ζήλειας ὀχιά ! — Τοῦ πικροῦ της θανάτου
νά το, ἐδῶ, τὸ μαχαῖρι.

Μὰ τί βρίσκεις σ' αὐτὴ τὴν παλιά μου ἱστορία
καὶ παράξενα τόσο μὲ βλέπεις στὰ μάτια ;
Κάτι πάλι ἀγροικῶ, σὰ μουγγὴ τρικυμία
στοῦ πελάγου τὰ πλάτια.

Κ' εἶνε δειλι.—Κι ὁ δρόμος ὁ ἴδιος ἀκόμα.
Καὶ τὰ ρόδα κρατῶ σὰν καὶ τότε στὸ χέρι.
Ὢ γυναίκα ! ξανὰ, σὰν ἀνοίξῃς τὸ στόμα,
σφίγγω ἐγὼ τὸ μαχαῖρι.

2

Στὴν ξεβαμμένη πόρτα ἀπ' ἔξω
βουβὴ ἡ Γιαγιὰ, σκυφτὴ, θλιμμένη.
(Μὰ δὲν τὸ λέω τάχα νὰ παίξω.
Μιλῶ σωστά). Καὶ περιμένει.

Σκυφτὸ κι ἀργὸ στὸ πεζοδρόμι
Τὸ γεροντάκι, ποὺ τρικλίζει,
καθὼς τοῦ κύρτωσαν οἱ ὦμοι,
βαρυγκομάει καὶ μουρμουρίζει.

Μιανῆς ζωῆς ἀπομεινάρια,
μ' ὅλη τὴν πίκρα τοῦ θανάτου,
φυλάει καθένας τους τ' ἀχνάρια
τοῦ μυστικοῦ, παλιοῦ ἔρωτά του.

Κι ὅλο προσμένει τον ἡ Βάβω,
μὲ τὴ σβυστὴ ματιὰ σὰ χάδι,
τῆς ὀμορφιᾶς τὸν παλιὸ σκλάβο,
γιὰ νὰ τοῦ εἰπῇ τὸ «καλὸ βράδυ».

Κι ὅλο στὸ ἴδιο πεζοδρόμι
τοῦ ἀρέσει ὁ Γέρος νὰ τρικλίζῃ,
πουλὶ, ποῦ ἀδράξαν χίλιοι δρόμοι,
μὰ στὸ παλιὸ στρατὶ γυρίζει.

Ἔτσι χωρίζει, λὲς, μιὰ Μοῖρα
κ' ἔτσι ὁ Καιρὸς μᾶς ἀντα μώνει
στῆς Ζωῆς τὴ σκεβρὴ αὐλοθύρα
τὴν ὥρα πάντα, ποὺ νυχτώνει ....

Α. ΚΥΡΙΑΖΗΣ

ΝΕΟΙ ΔΙΑΛΟΓΟΙ

Ν. Σ.

Βασιλοπούλα κάθεται στὰπάνω παραθῦρι·
ἔχει μαλλιὰ κατάμαυρα καὶ μάτια ζαφειρένια·
καὶ μὲ τὴ σκέψη θλίβεται καὶ μὲ τὴ συλλογή της,
σὰ νὰ θυμᾶται κάποιονε καὶ μάταια νὰ προσμένῃ.

Περνάει πουλὶ καὶ στέκεται καὶ κελαϊδεῖ σταυτί της:
«Ποιόνε προσμένεις, ρήγισσα, καὶ θλίβεσαι μονάχη ;
στὰ ξένα ἐκεῖ ποὺ διάβαινα γλυκειὰ φωνοῦλα μοῦπε :
—χαιρέτα μου τὴ ρήγισσα καὶ πές της νὰ προσμένῃ!»—

Τρέμει τἀγέρι στὰ κλαδιὰ, σαλεύει τὰ μαλλιά της,
καὶ μέναν ἦχο ἀπόκρυφο καὶ μυστικὸ τῆς λέει :
«Στὰ ξένα ἐκεῖ ποὺ διάβαινα γλυκειὰ φωνοῦλα μοῦπε :
Πές της, πὼς θἄρθω γρήγορα, πὼς θλίβομαι μακρυά της».

Καὶ μές στὴ σκέψη της περνοῦν χαρούμενες ἐλπίδες
καὶ πιὸ κοντὰ τῆς φέρνουνε τῆς προσμονῆς τὴν ὥρα·
στέκεται ἡ κόρη, ξαφνικὰ, σὰ λιποθυμισμένη :
φαντάζει μπρὸς στὰ μάτια της θαμπὰ τὸ φάντασμὰ του!...

ΦΑΝΗΣ ΜΙΧΑΛΟΠΟΥΛΟΣ

ΝΟΣΤΑΛΓΙΚΟ

Καὶ σήμερα ἡ μέρα πέρασε παράλλαχτη ὅπως καὶ χτές —

Οὔτε φωνὴ κι' οὔτε ψιθύρισμα ἀπὸ δυὸ κάποια χείλη γνώριμα,
οὔτε χαμόγελο κανένα ἀπ' ἕνα πρόσωπο χαρούμενο ——

Ὁ ἥλιος βγῆκε σὰν ξημέρωσε καὶ σβύστηκε μὲ τὸ βασί-
[λεμμα,
δίχως ν' ἁπλώσει τὶς φτεροῦγες του νὰ μᾶς θερμάνει τὴν
[καρδιά !

Καὶ τὰ πουλιὰ στὰ κλώνια φάλλουνε δίχως σκοπὸ καὶ δί-
[χως νόημα —
(ποῦ τὰ πουλάκια τῆς πατρίδας μου, ποὺ τραγουδοῦσαν μιὰ
[χαρά !) ——

Πῶς λαχταρῶ δυὸ μάτια ἀξέχαστα ... Νᾶταν ναρθοῦν καὶ
[νὰ μοῦ γνέψουνε—
δυὸ καστανὰ μάτια, ποὺ φώτιζαν περσότερο ἀπ' τὸν ἥλιο
[ἐδῶ——

Δεμὶρ-Ἰσάρ, 27.1.192 ΝΑΣΟΣ ΧΡΗΣΤΙΔΗΣ

ΤΟ ΜΑΥΡΟΦΑΣΟΥΛΟ

Ἀνάμεσα στὶς ἄλλες φασουλιές, ποῦ κάναν ἄσπρα τὰ φασόλια, ἦτανε φυτρωμένη καὶ μιὰ μαυροφασουλιά. Αὐτὴ ἔκανε μαῦρα τὰ φασόλια της κάθε χρονιά.

Πέρσι, Ἰούνη μῆνα, ποῦ ἦρθαν οἱ ἀργάτισσες γιὰ νὰ συνάξουν τὴ σοδειά, βρήκανε καὶ τὴ μαυροφασουλιὰ καὶ τῆς συνάξανε καὶ τὴ δική της. Ὅμως τίποτα δὲν εἶχαν πῆ οἱ ἀργάτισσες γιὰ τὰ μαῦρα της παιδιά· δὲν τἄχανε γνωρίσει στὴν ἀρχὴ πῶς ἦτανε μαυροφάσουλα. Καὶ τὰ ρίξανε μέσ' τὸ σωρὸ στ' ἀλῶνι, καὶ τὰ ξεφλουδίσανε, σὰν ξεφλουδῆστρες ἔμπειρες. Τότε βγῆκαν ἀπὸ τὰ θηκάρια τους τὰ μαυροφάσουλα, καὶ δεῖξαν τὴ μαυρειδερή τους μούρη, καὶ μαυρολογήσανε μέσ' στ' ἄλλα τὰ λευκά. Καὶ ποιὸς ξέρει πειὰ τὸ τί θὰ λέγανε κ' οἱ ξεφλουδῆστρες, ποὖχουνε τὴ γλῶσσα σὰν ψαλλίδι, μὰ καὶ τὰ φασόλια τὰ λευκὰ ποῦ δὲ χωνεύουν τ' ἄλλα μαθές, τὰ μαυροφάσουλα.

Τέτοια συλλογιζότανε μονάχη τώρα ἡ μαυροφασουλιά. Κ'ἦτανε πολὺ συλλογισμένη. Τὴν περασμένη τὴ χρονιά, μῆνα Ἰούνη, ἐκεῖ ποῦ καμάρωνε φορτωμένη τὰ μαυροφασουλὰ της, ντυμένα ὅλα μιὰ χαρὰ στὰ πράσινά τους τὰ θηκάρια, κ'ἦταν ἡ μαυροφασουλιὰ πολὺ καμαρωμένη, πέρασε μιὰ ἀπὸ τὶς ἀργάτισσες καὶ σύναξε ἕνα ἕνα τὰ θηκάρια μὲ τὰ μαυροφάσουλα, καὶ τ'ἄρριξε στὴν κόκκινη ποδιά της. Μὰ ἐκεῖ, ἴσως ἀπὸ τὴ βιασύνη της, μὰ ἴσως κι'ἀπὸ καλωσύνη, ἄφησε ἕνα θηκαράκι στὸ πειὸ ψηλὸ κλαδί, ποῦ δὲν εἶχε ἀκόμα ψωμωμένα τὰ φασόλια. Θἄπε ἐκεῖ ἡ καλὴ ἀργάτισσα :

— Εἶναι ἀκόμα πολὺ τρυφερά, κι'ἂς τ'ἀφήσω νὰ ψωμώσουν· καὶ τὰ κόβω ἄλλη φορά. Καὶ θὰ κάμω μιὰ καλὴ βρασιὰ ἀπὸ ἀπομεινάρια, ψωμωμένα μαυροφάσουλα.

Αὐτὰ εἶπε ἡ ἀργάτισσα, ποῦ θἄτανε καὶ φρόνιμη νοικοκυρά. Τἄπε γιὰ τὰ φασόλια τ'ἄψωμα, ποῦ θὰ ψωμῶναν. Καὶ δὲ συλλογίστηκε τὴ μάννα τους τὴ φασουλιά, ποῦ τἄχε μιὰ παρηγοριὰ τὰ φασολάκια της. Μαύρη ἡ φασουλιά, καὶ μαῦρα τὰ παιδιά της. Μαῦρα ἦ ἄσπρα τὰ παιδιά, κάθε μάννα τἄχει ἀκριβά, γιὰ τὸν ἑαυτό της.

Λαχταροῦσε λοιπὸν ἡ μαυροφασουλιά, (εἴμαστε, μαθές, ἀκόμα στὴν περασμένη τὴ χρονιά) γιὰ τὰ στερνοπαίδια τ'ἀκριβά της, στὸ θηκάρι τους. Βλέπεις, αὐτὰ τῆς ἀπομένανε καὶ μονάχα, ἕνα καὶ μοναχὸ θηκάρι τρυφερὰ φασόλια. Ψωμῶσαν ὅμως ὕστερα κι'αὐτά, κι'ἀρχίσανε νὰ σκᾶνε καὶ νὰ κοιτᾶν ἀπ'τὸ θηκάρι τους. Μὰ ἡ φασουλιὰ ἦτανε γριὰ καὶ ζαρωμένη, σὰν τὶς ἄλλες πειά. Κι'ἀπὸ τὴ χαραμάδα φαγκρίζανε τὰ μαῦρα της παιδιά, τὰ μαυροφάσουλα. Καὶ λαχταροῦσε ἡ μάννα τους γι'αὐτά, γιατὶ καρτεροῦσε πάντα τὴν ἀργάτισσα.

Μὰ δὲν πρόλαβε ἡ ἀργάτισσα νἄρθῃ. Ἦρθε μιὰ γελάδα πεινασμένη, κι'ἄρχισε νὰ τρώῃ τὴν καλαμιὰ ἀπ'τὸ συναγμένο ἀραποσῖτι, καὶ νὰ χάφτῃ τὴν κάθε φασουλιά, ποὖτανε μὲ τὴν κάθε ἀραποσιτιὰ πλεγμένη. Γιατί, βλέπεις, ἡ σποριὰ τῶν φασολιῶν γίνεται μαζὶ μὲ τὸ θραψερὸ τ'ἀραποσῖτι. Χράπ καὶ χρούπ δεξιὰ καὶ ἀριστερά, μὲ μιὰ στοματάρα ποῦ ποτέ της δὲ χορταίνει, δίνει τέλος μιὰ καὶ χάφτει καὶ τὴ μαυροφασουλιὰ τὴ μαραμένη, μὰ χάφτει καὶ τὰ μαυροφάσουλα. Ὅμως ἐκείνη τὴ στιγμή, ἦταν ἡ καλὴ του τύχη, κ' ἕνα μαυροφάσουλο πρόφτασε νὰ τιναχτῇ ἀπὸ τὸ ξερὸ θηκάρι, καὶ νὰ μὴ φαγωθῇ καὶ νὰ γλυτώσῃ. Γλύτωσε τὸ μαυροφάσουλο, καὶ πῆγε νὰ κρυφτῇ στὶς μάννας του τὴ ρίζα. Γιατὶ κι' ἡ μαυροφασουλιὰ εἶχε φαγωθῇ κι' αὐτή, καὶ μονάχα ἡ ρίζα τῆς ἀπόμενε. Ἦρθε ὕστερα τῆς γελάδας ἡ ποδάρα, καὶ τὴν πλάκωσε κι'αὐτή. Καὶ πλάκωσε καὶ τὸ φασόλι καὶ στὸ χῶμα τὤχωσε. Κ'ἔτσι ἦταν ἐλπίδα τὸ σῶϊ του νὰ μὴ χαθῇ καὶ νὰ μὴ σβύσῃ. Γιατὶ τοῦ κάθε φασολιοῦ ἡ ζωὴ εἶναι τυχερή, καὶ κανένας ἄλλος γι'αὐτὴ δὲ φροντίζει, παρὰ ἐκεῖνος ποὖ-αμε τὰ φασόλια μὲ τ'ἄλλα σπορικὰ μαζί.

Ἔμεινε κειπέρα μέσ'τὸ χῶμα μοναχὸ τὸ μαυροφάσουλο. Κ'ἦρθε ὕστερα τὸ καλοκαῖρι, κι'ἦρθαν ἀργάτες νὰ σπείρουν τὸν ὄψιμον καρπό. Σπείρανε ριχτὸ τ'ἀραποσῖτι, μὰ σπείρανε ριχτὸ καὶ τὸ φασόλι τὸ λευκό. Κι'ἄμα ἦρθε ἡ ὥρα νὰ φυτρώσῃ ἡ κάθε ἀραποσιτιά, μὰ κ'ἡ κάθε φασουλιὰ νὰ βγῇ καὶ ν'ἀναδώσῃ, νὰ καὶ πρόβαλε μαζὶ κ'ἡ μαυροφασουλιά. Καὶ μεγάλωσε κι'αὐτὴ ἀνάμεσα στῶν ἀλλουνῶν τὴ συντροφιά, κ'ἔκαμε πολλὰ παιδιά, μαῦρα παιδιὰ μέσ' τὰ θηκάρια τους, ποὺ μεγαλώνανε κι' αὐτά, σιγὰ σιγά, μαζὶ μὲ τ'ἄλλα. Μαυροφάσουλα μέσ'τὰ φασόλια τὰ λευκά.

Ἡ μάννα τους καμάρωνε κρυφά, μὴν τύχῃ καὶ κανεὶς τὸ μάθῃ πῶς ἦτανε μαῦρα τὰ παιδιά της. Γιατὶ τὄξερε καλὰ ποῦ τ'ἄσπρα τὰ φασόλια δὲν τ'ἀγαποῦσαν τὰ φτωχὰ τὰ μαυροφάσουλα. Καμάρωνε λοιπὸν κρυφά, μὰ καὶ συλλογιζόταν τῆς γενιᾶς της τὰ περασμένα ἱστορικά, τὴν ἀργάτισσα καὶ τὴ γελάδα. Καὶ σὲ λίγο, σὰν ψωμώσουν τὰ φασόλια, κ'ἔρθῃ ἡ ἀργατειά, καὶ πλακώσουν οἱ γελάδες, τότε τί θὰ γίνῃ ; Ποιὸ εἶναι τὸ παρακάτω τὸ γραφτό ; Θὰ ζήσῃ τάχα, ἢ θὰ σβύσῃ τὸ μαυρειδερὸ τὸ σῶϊ τους;

Αὐτὰ συλλογιζότατε μονάχη ἡ μαυροφασουλιά. Κ'ἦτανε πολὺ συλλογισμένη. Κ'ἔλεγε στὰ μαῦρα της παιδιά:

— Ἐκεῖ ποῦ θὰ κινήσετε νὰ πᾶτε, πρέπει νἄσαστε πολὺ προσεχτικά· θἄχετε μιὰ συντροφιὰ πολὺ κακή, ποῦ θὰ σᾶς κυνηγάῃ, κ'εἶναι τ'ἄσπρα τὰ φασόλια, κ' εἶναι πειὸ πολλά, καὶ κανένα δὲ σᾶς ἀγαπάει. Καὶ γιατί ; Γιατ' εἶναι στὸ κορμὶ λευκά, κ'ἔχουνε μεγάλη ἰδέα γιὰ τὴν ἄνοστή τους ὀμορφιά, κ'εἶναι πλάσματα πολὺ φτωχοπερήφανα. Τὴ δική σας ὅμως νοστιμιά, μὲ τὰ κορμιὰ τὰ πλουμιστά, μὲ τὰ μπιρμπιλὰ τὰ μάτια, τέλος μὲ τὰ χρώματα τὰ παρδαλά, δὲν τὴν ἔχει ἄλλο φασόλι, μήτε λόπι, μήτε καὶ σμυρ-

ναΐϊκο. Καὶ γι᾽αὐτὸ σᾶς φτονᾶνε καὶ σᾶς κυνηγᾶνε. Καὶ γι᾽ αὐτὸ πρέπει νἄσαστε πολὺ προσεχτικά, καὶ τὴν ὀμορφιά σας νὰ τὴν κρύβετε στὸν πάτο στὰ σακκιὰ καὶ στὰ δισάκκια. Νὰ μὴν ἀνεβαίνετε ποτέ σας στὴν κορφή, ἀπὸ περηφάνεια. Καὶ νὰ μὴν πηγαίνετε ποτὲ μαζὶ παρὰ σκόρπια, ἕνα δῶ κι᾽ἄλλο παρέκει, μὴ σᾶς βρῆ κακὸ καὶ χαθῆτε μονοκοπανιά. Τ᾽ἀκούσατε, ἢ κοιμᾶστε στὰ θηκάρια σας τὰ μακρουλά ; «Τ᾽ἀκούσαμε» νὰ λέτε !

— Τ᾽ἀκούσαμε ! λέγανε τὰ μαυροφάσουλα.

Ἔφτασε λοιπὸν μιὰ μέρα ἡ ἀργατειὰ καὶ σύναξε ὅλα τὰ φασόλια, καὶ πῆρε καὶ τῆς μαυροφασουλιᾶς τὰ μαυροφάσουλα. Καὶ δὲν ἄφησε ἕνα θηκαράκι μήτε γιὰ παρηγοριὰ τῆς μάννα τους. Ὕστερα ἔφτασε ἡ γελάδα πάλι κ᾽ ἔφαγε τὴ μαυροφασουλιά. Καὶ ξεκλήρισε ἀπὸ τὸ χωράφι ἡ μαυροφασουλιὰ μὲ τὰ μαυροφάσουλά της. Γιατὶ τῶ᾽ φασουλιῶν ἡ ζωὴ εἶναι τυχερή, καὶ γι᾽αὐτὰ κανένας δὲ φροντίζει, παρὰ ἐκεῖνος ποὖκαμε τὰ φασόλια μαζὶ μὲ τ᾽ἄλλα σπορικά.

Ἀπὸ τὸ χωράφι πήγανε τὰ μαυροφάσουλα στ᾽ἁλῶνι. Ἐκεῖ φοβηθήκανε πολύ, γιατὶ τὰ ξεφλουδίσανε μαζὶ μὲ τ᾽ ἄλλα καὶ τὰ κάμανε σωρό, καὶ τὰ γνωρίσανε. Τότε αὐτὰ φοβηθήκανε πολὺ καὶ τὶς ξεφλουδῆστρες,ποῦ γελούσανε καὶ τραγουδοῦσαν, καὶ μιὰ φοράδα ποὖτανε πολὺ κοντὰ δεμένη, μὰ καὶ τὴ γελάδα ποὖτανε λυτή, μὰ κι᾽ἀκόμα πειὸ πολὺ πῆραν ἀπὸ φόβο τὴ γουροῦνα, ποὖρθε μουγκρίζοντας στὰ φασόλια νὰ ριχτῆ, μὰ τὴν πήρανε στὸ ξῦλο. Ἦταν ὅμως πολὺ ζαλισμένα τὰ φασόλια ἀπὸ τὸν κόσμο τὸν πολύ, κι᾽ ἀπὸ τὸν ἥλιο ποῦ τὰ θάμπωνε, κι᾽ἀπὸ τὸν κίνδυνο ποὺ τὰ τριγύριζε κ᾽ἐκεῖ. Γι᾽αὐτὸ δὲν πρόσεχε τὸ καθένα νὰ καλογνωριστῆ μὲ τὸν κάθε γείτονά του. Ὕστερα τὰ βάλανε μέσ᾽ τὸ σακκί, καὶ γίνηκε σκοτάδι πειὰ βαθύ· κάθε φασόλι εἶχε τὴ δική του συλλοή, καὶ δὲ μιλοῦσε, καὶ γνωριμιὰ δὲν ἄνοιγε. Μοναχὰ συλλογιώτανε τῆς μάννας του τὴ συβουλή, καὶ τῆς γενιᾶς του τὴν τιμὴ καὶ τὴ δική του τύχη.

Τέλος πήγανε στὴ χώρα τὰ φασόλια μὲ τὸ γιομᾶτο τὸ σακκί. Ἐκεῖ ἤτανε παζάρι βδομαδιάτικο, καὶ πουλούσανε κάθε φαγώσιμο καὶ κάθε σπορικό, ἀπ᾽ὅσα στέλνει τὸ χωριὸ στὴ χώρα. Ἀνοίξανε λοιπὸν κειπέρα τὸ σακκί, καὶ καλούσανε τὸν κάθε ἀγοραστὴ στὰ φασόλια. Τί ταραχὴ ὅμως ἤτανε κ᾽ἐκεῖ πάλι ! Χέρια μπαίνανε μέσ᾽ τὸ σακκὶ καὶ χέρια βγαίναν, καὶ φωνὲς ἀπὸ δῶ κι᾽ ἀπὸ κεῖ τὰ κατηγορούσανε καὶ τὰ παινοῦσαν τὰ φασόλια. Γιὰ τὴν τιμή τους ἤταν ἡ τόση ἡ λογοτριβή. Ἀφοῦ συνειθίσαν τέλος τὰ φασόλια σ᾽αὐτὴ τὴ βουή, ἀρχίσανε νὰ φιλονικᾶνε μεταξύ τους. Ὅλος τους ὁ ζῆλος, κι᾽ὅλη τους ἡ ἔννοια ἡ φλογερὴ ἤτανε νὰ βγοῦνε στὴν κορφή, καὶ τὰ πειὸ μεγάλα νὰ φανοῦν ἐκεῖ, καὶ στοὺς ἀγοραστὲς νὰ συστηθοῦνε, καὶ στὸν κόμον ὅλο ἐκεῖ νὰ ἐπιδειχτοῦνε.

Τὰ μαυροφάσουλα, μ᾽ὅλο ποὖταν τόσο λιγοστά, θυμώντανε τῆς μάννας του, τὰ λόγια τὰ συστατικὰ καὶ κρυβόντανε μέσ᾽ τ᾽ἄλλα, καὶ χωνόνταν πειὸ βαθειά, σὰ φασόλια πειὸ μικρὰ μὰ ψωμωμένα, ἐνῷ τ᾽ἄλλα τ᾽ἄσπρα θέλαν καὶ καλὰ νὰ βγοῦνε στὰ ρηχά. Καὶ τὸ κάθε μαυροφάσουλο, ὅσο ἤτανε συμαζεμένο, κι᾽ὅσο ταπεινό, τόσο κινοῦσε τῶν ἄσπρων τὸ θυμό. Ὅλα τοῦτα τὰ φασόλια τὰ θεωρητικά, τὰ παραζαλισμένα ἀπὸ τὴν ἴδια τους τὴ φαντασιὰ κι᾽ ἀπὸ τὰ χέρια ποῦ βουτοῦσαν καὶ τ᾽ἀνακατεῦαν καὶ τὰ κάνανε νὰ τρικυμίζουν ὅμοια μὲ βαρκάκια σὲ μεγάλη τρικυμιά, νομίζανε πῶς τὸ κακὸ τοὺς τὸ κάνανε τὰ μαυροφάσουλα. Καὶ τοὺς μιλούσανε μὲ πολὺ θυμό :

— Τί γυρεύετε δῶ πέρα, ἐσεῖς τὰ πρόστυχα, σ᾽ἐμᾶς τὰ διαλεχτά ; Τί στενοχώρια καὶ τὶ σφίξιμο ! Νοιώθει κανεὶς ντροπὴ μαζί σας. Θέλετε ἕνα ξεκαθάρισμα ἀπὸ δῶ καὶ πέρα ρίξιμο ! Μὲ τὴ μαυρειδερή σας προστυχιὰ μᾶς χαλᾶτε τὴν ὁλόασπρη μας τὴν ὀμορφιά, καὶ μᾶς χαλᾶτε καὶ τὴ φασουλάδα τὴν εὐγενικιά. Μᾶς ρίχνετε καὶ τὴν ὑπόληψη στὸν κάθε ἀγοραστή, ποῦ ξέρει νόστιμο φασόλι τί θὰ πῆ. Αἴ, σύ, τοῦ λόγου σου, ποῦ τάχα δὲν ἀκοῦς, τραβήξου λίγο παρακάτου, ποὺ κουβάλησες ἐδῶ τὴν ἀχρειαστη τὴν ἀσκημιά σου, σὰν γύφτος τὴ μελαψὴ τὴ μούρη του σ᾽ ἕνα βασιλικὸ χορό.

Τέλος ἦρθαν ψωνιστάδες βολικοὶ καὶ ψωνίσαν τὰ φασόλια. Ἦρθαν πρῶτα ἀπ᾽ τὸ παλάτι κι᾽ἀγοράσαν, ἀπὸ παραξενιὰ παλατιανή, λίγες βρασιὲς φασόλια, ἦρθανε νοικοκυραῖοι ἀνθρῶποι, ποῦ ἀγαπᾶνε τὸ χορταστικὸ φαΐ, καὶ πῆραν τὰ πολλά, καὶ τέλος ἦρθε κ᾽ ἡ φτωχολογιά, καὶ πῆρε τ᾽ ἀποδέλοιπα.

Στὸ βασιλικὸ τὸ ψώνισμα τύχανε μαυροφάσουλα πολὺ λιγοστά. Εἶναι αὐτὰ διακριτικὰ φασόλια πάντα τους. Ποῦ λέτε, ἐκεῖ ποῦ ἡ κυρὰ βασίλισσα καθάριζε ἕνα ἕνα τὰ σπειριά, κ᾽ἔρριχνε πέρα τὰ κούφια τὰ φασόλια, ἅμα εὕρισκε κανένα μαυροφάσουλο, τὸ ξεχώριζε καὶ τὄβανε στὴν ἄκρη ἀπάνου στὸ χρυσὸ τραπέζι. Στὴν ἀρχὴ τὰ μαυροφάσουλα φοβηθήκανε πολύ· θυμηθήκανε τῆς μάννας τους τὴ συβουλή, νὰ ζοῦνε σκόρπια, καὶ νὰ μὴν κάνουνε συντροφιὰ πολὺ πυκνὴ καὶ χρωματιστὴ παρέα. Κι᾽ ἀποροῦσαν— ἐκεῖ ποῦ μιλούσανε κρυφά—τὸ τί θὰ τἄκανε ἡ κυρὰ βασίλισσα. Τότε, ἀπάνου σ᾽αὐτὴ τὴ συλλοή, μπῆκε ἡ μικρὴ βασιλοπούλα, κι᾽ ἀπόρησε πολὺ κι᾽ αὐτή. Κ᾽εἶπε στὴ μάννα της μὲ μιὰ φωνὴ χαρούμενη:

— Ἄ, τί ὄμορφα σπειριά ! Φασόλια εἶναι κι᾽ αὐτά, κυρὰ βασίλισσα ; Γιατὶ τὰ ξεχωρίζεις ἀπ᾽ τὴν ἄλλη τους τὴ συντροφιά ;

— Εἶναι μαῦρα, εἶπε ἡ βασίλισσα αὐστηρή, καὶ θὰ μᾶς λερώσουν τὸ φαΐ, καὶ θὰ μᾶς θυμώση ὁ βασιλιᾶς ὁ ἀφέντης μας.

Τὰ μαυροφάσουλα ντροπιαστήκανε πολύ, μὰ καὶ χαρήκανε ποῦ θὰ γλυτῶναν ἀπὸ τὸ μαγείρεμα. Ἡ χαρά τους ὕστερα γίνηκε ἀκόμα πειὸ τρανή, ἅμα τὰ πῆρε ἡ βασιλοπούλα στὴν παλάμη της τὴν τρυφερή, καὶ τὰ χάϊδεψε μὲ χάρη καὶ τὰ πῆγε στὴν κάμαρή της τὴν ὁλόχρυση, καὶ τὰ φύλαξε σ᾽ ἕνα χρυσὸ συρτάρι. Καὶ καλοῦσε τὶς μικρές της φιλενάδες καὶ παίζανε μαζί.

Τὰ μαυροφάσουλα περνούσανε μιὰ ὡραία ζωὴ μὲ τὸ παιγνίδι καὶ τὴν καλοπέραση. Κι᾽ἅμα βρισκόντανε μονάχα στὸ συρτάρι μιλούσανε μὲ σιγαλὴ φωνή, νὰ μὴν τ᾽ἀκούσῃ κανέν᾽ ἀφτὶ καὶ νὰ μὴν τὰ ζηλέψῃ.

— Τώρα, στὸ χωράφι νἄμαστε, τί θἄχε τὸ καθένα μας νὰ πῆ στὶς ἄλλες φασουλιές, ποὺ περηφανεύονται, αὐτὲς καὶ τὰ παιδιά τους, χωρὶς νὰ ξέρουν τὸ γιατί... Καλὴ εἶναι ἡ περηφάνεια, μὰ νἄχῃ κι᾽ἀφορμή, ὄχι κανεὶς πάλι καὶ νὰ τὸ παραξηλώνῃ.

— Τώρα νὰ δοῦμε τὶ ἄλλη χάρη συλλογίζεται ἡ βασιλοπούλα νὰ μᾶς κάμῃ, εἶπε ἕνα μαυροφάσουλο.

— Ὅλο καὶ καλύτερη, ὅλο καὶ καλύτερη ! εἶπε ἕνα πειὸ μεγάλο.

Τότε ἄνοιξε τὸ συρτάρι μὲ τὸ χρυσὸ κλειδί. Τῆς βασιλοπούλας τὸ χεράκι ἁπλώθηκε καὶ πῆρε τὰ φασόλια.

— Δὲ σᾶ; τῶτα ; εἶπε τὸ χοντρὸ τὸ μαυροφάσουλο, Κάποια τύχη πειὸ ψηλὴ μᾶς περιμένει. Ὅλο καὶ ψηλότερη, ὅλο καὶ ψηλότερη !

Ὅμως κάποια τύχη χαμηλὴ ἐκεῖ τὰ περίμενε τὰ μαυροφάσουλα. Κάτου ἀπ᾽ τὸ παράθυρο τὰ περιστέρια εἶχανε μαζευτῆ, κ᾽ἔρριχνε σ᾽αὐτὰ τῆς βασιλοπούλας τὸ χεράκι ἕνα ἕνα τὰ φασόλια. Καὶ τὰ περιστέρια τὰ καταπίνανε μονοκοπανιά ! Ἡ καλή τους τύχη, γιὰ τὸ σῶϊ τους καὶ τὴ γενιά, ἡ βασιλοπούλα πρὶν πετάξῃ τὸ τελευταῖο τὸ μαυροφάσουλο, τὸ πειὸ χονδρό, τὸ κράτησε στὸ χέρι καὶ συλλογίστηκε ἂν ἔπρεπε κι᾽αὐτὸ νὰ τὸ πετάξῃ. Φαντάσου πειὰ τὴ στενοχώρια του τὸ μαυροφάσουλο ! Στὸ τέλος ἡ βασιλοπούλα, μὲ τὸ χέρι της τὸ τρυφερό, τὸ φύτεψε σὲ μιὰν ἄκρη ἀπὸ τὴ γάστρα της τὸ φασοῦλι τὸ φτωχό, συντροφιὰ μὲ τὰ βασιλικά της τὰ λουλούδια.

Τώρα θἄθελα νὰ σᾶς ἱστορήσω μὲ τὸ παραμικρό, πῶς γίνηκε ἐκεῖ πέρα μιὰ μαυροφασουλιὰ στὸν καιρό της, καὶ τί τῆς εἶπαν τὰ λουλούδια τὰ βασιλικὰ καὶ τί τοὺς εἶπε, κι᾽ὅλα τῆς ζωῆς της τὰ σπουδαῖα τὰ περιστατικά,καὶ πῶς, ἅμα πέρασε τὸ καλοκαῖρι, ἕνα ἕνα τὰ παιδιά της πέσαν ἀπὸ τὰ θηκάρια τους τὰ μακρουλὰ στὰ περιστέρια κάτου, καὶ τὰ χάψανε κι᾽αὐτά. Κ᾽ἡ βασιλοπούλα ἡ τρυφερόκαρδη ποτὲ δὲ νοιάστηκε τὴ μαυροφασουλιά, οὔτε αὐτὴ οὔτε καὶ τὰ παιδιά της· μάλιστα τελευταῖα τὴν ξερίζωσε τὴ μαυροφασουλιά, νὰ μὴν τῆς μπερδεύῃ τὰ λουλούδια τὰ βασιλικά της, καὶ τὴν πέταξε στὸ δρόμο. Αὐτὰ ἤθελα νὰ σᾶς πῶ μὲ τόνα καὶ μὲ τ᾽ἄλλο τὸ περιστατικό, μὰ νόμισα πῶς εἶναι πειὸ σωστὸ νὰ δοῦμε τὸ τί γίνηκε καὶ παρακάτου μὲ τ᾽ἄλλα μαυροφάσουλα.

Τὰ πήρανε λοιπὸν κάποιοι νοικοκυραῖοι, ἀνθρῶποι πραχτικοί, φαγάδες καὶ κονόμοι, ποῦ προσκυνᾶνε τὸν παρᾶ μὰ θέλουνε καὶ τὸ πολὺ φαΐ, καὶ θαρροῦν τὴ φασολάδα τῆς καλοφαγιᾶς τὴν ἄκρη. Τὰ πῆραν καὶ τὰ πήγανε στὰ σπίτια τους. Κ᾽ ἐκεῖ συχνά, μὲ τὸ χειμῶνα, ρίχνανε βρισιὲς τὰ φασόλια στὸ τσουκάλι. Καὶ τὰ μαγειρεύανε πρὶν τὰ διαλέξουνε καλὰ καλά. Μὰ καὶ νὰ τὰ διαλέγαν, οὔτε μιὰ ματιὰ δὲ ρίχνανε στὰ μαυροφάσουλα. Καὶ καμιὰ δὲν ἦταν ἐκειπέρα βασιλοπούλα τρυφερὴ, νὰ ξεχωρίσῃ λίγα φασόλια πλουμιστὰ καὶ φασόλια μαυρομμάτικα, καὶ νὰ τὰ φυλάξῃ σὲ χρυσὸ συρτάρι καὶ νὰ παίξῃ, καὶ νὰ τὰ φυτέψῃ μ᾽ἀνθοσυντροφιὰ ψηλή, ποὺ νἄχῃ καὶ τὸ φτωχὸ τὸ μαυροφάσουλο λίγη παρηγοριὰ πῶς χάρηκε τὸν κόσμο, κ᾽εἴδανε δόξα κ᾽ εἴδανε τιμὴ τὰ μαῦρα μάτια του. Μοναχά, καὶ νἄτυχε κανένα χέρι συμπαθητικὸ νὰ πάρῃ φασολάκι μπιρμπιλό, μιὰ αὐστηρὴ φωνὴ τὸ κράτησε :

— Ἄφησέ το μέσα καὶ τὸ μαυροφάσουλο ! Κάνει κι᾽αὐτὸ φαΐ σὰν κάθε ἄλλο. Ἡ κονομία εἶναι πρᾶγμα μεγάλο...

Ἔτσι τὰ μαυροφάσουλα δὲ βρήκανε κανένα γλυτωμό, καμμιὰν ἐλπίδα νὰ γυρίσουν πίσω στὸ χωράφι, καὶ νὰ κάμουν πάλι σπιτικό, καὶ τὸ σῶϊ τους ν᾽ἀναγεννήσουν. Ἡ ζωή τους εἶναι πάντα τυχερή, καὶ κανένας ἄλλος γι᾽αὐτὰ δὲ φροντίζει, παρὰ ἐκεῖνος ποὖκαμε τὰ φασόλια μαζὶ μὲ τ᾽ἄλλα σπορικά.

Τέλος μιὰ καλὴ γριά, μὲ τὸ γεροντάκι της ἀπὸ κοντά, εἶχαν πάρει τ᾽ἀποδέλοιπα φασόλια μὲ τιμὴ συβαστική. Αὐτὰ ἤτανε στὸν πάτο στὸ σακκί, φασόλια κάπως παρακατινά, καὶ πειὸ μικρὰ ἀπὸ τ᾽ἄλλα. Γιατί, βλέπεις, τὰ μεγαλουσιάνικα τὰ πλάσματα θέλουνε νὰ βγαίνουν πάντα στὴν κορφὴ καὶ θέλουνε μὲ κάθε τρόπο νὰ ψηλοπιαστοῦνε. Τὸ γιατὶ καθένας τὸ καταλαβαίνει.

Ἀρχίσανε λοιπὸν τὰ γεροντάκια καὶ τὰ τρώγανε κοντὰ σιμὰ τ᾽ἀποφάσουλα γιὰ νὰ βροῦν ἀπὸ τὸ κρῦο ζεστασιά, καὶ νὰ ζεστοκοπηθοῦνε. Καὶ στὸ τέλος τοὺς ἀπόμεινε μιὰ λιγοστὴ φουχτιὰ καὶ τὴν κρεμάσανε ψηλά, μ᾽ἕνα σακκουλάκι στὸ καρφί. Μὰ ἐκεῖ στὸ σακκουλάκι τώρα βασίλευε ἡ ἀπελπισιά. Ὄχι πῶς ἦταν κρεμασμένα στὸ καρφί, μὰ περιμένανε κι᾽αὐτὰ μιὰ μέρα ἀλάθευτη, ἄσπρα φασόλια καὶ μαυροφάσουλα μαζί, νὰ μποῦνε στὸ τσουκάλι.

Κι᾽ ὁ χειμῶνας εἶχε πειὰ περάσει κ᾽ ἦταν ὄξω μιὰ θεοῦ χαρά, καὶ σκοτάδι καὶ τρομάρα μέσ᾽ τὸ σακκουλάκι μὲ τὰ φασόλια τὰ στερνά.

Τότε πάει ἡ καλὴ γριὰ καὶ τὰ παίρνει τὰ φασόλια, καὶ στὸ περιβόλι της τὰ φέρνει. Ἐκεῖ ἤτανε μιὰ καθαρὴ βραγιά, νωπὰ σκαμμένη, κι᾽ ἦταν ἕνα πηγάδι μὲ γεράνι, καὶ τὰ φύτεψε ἡ γριά, σπειρὶ φασόλι καὶ σπειρὶ ἀραποσῖτι. Καὶ συχάσαν πειὰ τὰ μαυροφάσουλα γιὰ τῆς γενιᾶς του τὰ γραφτά. Καὶ τὰ πότιζε ἡ γριὰ πρωῒ καὶ βράδυ ταχτικά, μὲ νερὸ ἀπὸ τὸ πηγάδι. Καὶ συχάσαν πειά.

Συχάσανε, γιατὶ δὲν ξέραν τὸ τί μοῖρα πειὸ σκληρὴ τὰ καρτεροῦσε στῆς γριᾶς τὸ περιβόλι. Ἡ γριὰ δὲν εἶχε πῆ τίποτα γιὰ τὸ σκοπό της. Μὰ σαν ἦρθε ἡ ὥρα ἡ καλή, καὶ κάθε φυτρωμένη φασουλιὰ φορτώθηκε φασόλια, ὅλα ὄψιμα φασόλια τρυφερά στὰ μακρουλά τους τὰ θηκάρια κλεισμένα μιὰ χερά, τότε ἕνα πρωῒ καταπιάστηκε ἡ γριὰ νὰ

κόβῃ τὰ φασόλια καὶ νὰ τὰ ρίχνῃ στὴν ποδιά. Δὲν τὸ θέλαν τὰ φασόλια, μὰ αὐτὴ τἄκαμε μιὰ καλούτσικη βρασιά, καὶ δὲ φρόντιζε ἂν δὲ θὰ ψωμώσουν πειά, μήτε ἂν θὰ γινόνταν ἄσπρα ἢ μαῦρα σὰν ψωμώνανε. Καὶ σὲ λίγες μέρες ἤρθε πάλι καὶ ξανάρχισε τὴν ἴδια τὴ σκληρὴ δουλειά. Τέλος ἔτσι, καὶ σιγὰ σιγά, δὲν ἄφησε ἢ γριὰ χλωρὸ φασόλι στὸ κλαράκι του τῆς μανούλας του παρηγοριά.

Κ' ἔμεινε γυμνὴ καὶ μαραμένη ἡ κάθε φασολιά, καὶ μάλιστα ἡ κάθε μαυροφασουλιὰ παραπικραμένη. Μὰ ἐκεῖ στὸ πλάϊ ἦταν ἄλλη μιὰ βραγιὰ πειὸ πρώιμα φυτεμένη, μιὰ ὁλάκερη κουκίστρα καρπισμένη, μὲ ψωμωμένα τὰ κουκιά της, ἕτοιμα γιὰ μάζεμα. Σὲ μιὰ τέτοια ψηλοθώρητη κουκιά, μὲ γινωμένα τέλεια τὰ παιδιά της, εἶπε ἡ γειτονική της ἡ μαυροφασουλιὰ τὸν πόνο της.

— Ἔχασα τὴ γενιά μου πειά, κυρά μου ! Στὸν κόσμο δὲ θὰ ξαναφανοῦνε μαυροφάσουλα ! Τί συφορά, μὰ καὶ τί ἄκαρδη γριὰ νὰ κόψῃ τὰ παιδιά μου ἄγουρα, πρὶ νὰ χαροῦνε τοῦ κόσμου τὴ χαρά !

— Τὸ κάνουνε κι' αὐτὸ καμιὰ φορά! εἶπε ἡ κουκιά. Δὲ φταίει ἡ γριά, μὰ φταίει ἡ μοῖρα μας. Ἔτσι κ' ἐμᾶς, συνάζουν τὰ κουκιά μας χλωρὰ κι' ἄψωμα. Ἄχ, καὶ τὸ τί τράβηξε στ' ἀντίκρυ περιβόλι μιὰ φορτωμένη μυγδαλιὰ μὲ τὰ τσάγαλά της ἀπὸ κάτι παιδιὰ τὸν περασμένο μῆνα ! Ὅμως ἔννοια σου καὶ δὲ θὰ χαθοῦν ἀπὸ τὸν κόσμο τὰ φασόλια, μήτε τὰ κουκιά.

— Καὶ τὰ μαυροφάσουλα, δὲ θὰ χαθοῦνε ;

— Ἡ δική μας ἡ γενιὰ (εἴπανε πολλὲς κουκιὲς ἀντάμα) ξέρει κάτι κελλάρια καὶ κάτι μαγαζιά, ποῦν' ἐκεῖ μέσα στῖβες τὰ σακκιά, κουκιά, φασόλια, μάλιστα καὶ μαυροφάσουλα, πολλὰ σακκιὰ ἀπ' αὐτά, ὅλα μαῦρα, κι' ἄφησε τ' ἄσπρα πειά. Φαίνεται τοῦ λόγου σου δὲν ξέρεις ἀπ' αὐτά !

Ἦταν πολὺ ξαφνισμένη ἡ μαυροφασουλιά, καὶ δὲν τὸ πίστευε νὰ βρίσκωνται στὸν κόσμο τόσα μαυροφάσουλα. Ἤθελε ἀκόμα νὰ ρωτήσῃ, καὶ νὰ φωτισθῇ πειὸ καθαρά, μὰ σώπαινε. Καὶ συλλογιώτανε πῶς τῆς γενιᾶς της τὰ κρυμμένα ριζικὰ πρέπει ὅλοι νὰ τὰ μάθουν, ὅσοι ἀγαπᾶνε τὰ παραμύθια τὰ βαθυνόητα καὶ τὰ φιλοσοφικά, ποὖναι σὰν τὸ πηγάδι τῆς γριᾶς βαθειά, κ' ἀκόμα βαθύτερα.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΒΛΑΧΟΓΙΑΝΝΗΣ

ΤΟ ΤΑΞΙΔΙ

«Σὲ πόλεις Αἰγυπτιακὲς πολλὲς νὰ πᾷς»
Καβάφης

Φτωχή, τὸ βλέπω· μὲ ἀγαπᾶς ἀκόμα μὲ τὴν ἴδια
φλόγα τῆς πρωτινῆς τρελλῆς σου ὁρμῆς.
Μὰ ὄϊμέ, ἀκριβή μου, δὲ θὰ βρεῖς τὰ που ἤξαιρες στολίδια
σ' ἐμένα, ἕνα συντρίμι τῆς ζωῆς...

Πρώιμα μὲ πῆρε ἀποθυμιὰ γιὰ πολιτεῖες καὶ τόπους,
νὰ μάθω καὶ νὰ πάθω πιὸ πολλὰ
καὶ σὲ μιὰν ἄγρια τρικυμιὰ πόδερνε πλοῖο καὶ ἀνθρώπους
μοῦ τἄρπαξαν τὰ κύματα θεριὰ

κι' ὅλα ὅσα εἶχα τἄπνιξαν στῆς θάλασσας τὰ βάθη,
ἄ! τὰ θεριὰ τὰ κύματα μὲ ἀφρούς !
Καὶ τώρα θρήνησε πικρὰ γιὰ τὸ ἀκριβὸ ποὺ ἐχάθη
καὶ κλάψε με, ὅπως κλαῖνε τοὺς νεκρούς..

ΜΙΝΩΣ Μ. ΖΩΤΟΣ

THEODOR FONTANE

ΜΕΣΗΜΕΡΙ

Στὸ δάσος νείρονται τὰ πεῦκα,
Ἄσπρα νεφάκια πάνω ἐκεῖ·
Τόση σιγή, ποὺ τὴν ἀκούω
Τῆς πλάσης τὴ βαθειὰ σιωπή.

Ἥλιος στοὺς δρόμους, στὰ λειβάδια,
Βουβὰ τὰ δέντρα, οὔτε πνοή,
Μὰ κάτι ἀχεῖ, βροχὴ ὡς νὰ πέφτει
Σιγὰ στῶν φύλλων τὴ σκεπή.

HEINRICH LEUTHOLD

Η ΛΙΜΝΗ ΤΟΥ ΔΑΣΟΥΣ

Ὦ πόσον ὄμορφη εἶσαι σὺ, λίμνη βαθειά, γαλάζια !
Κ' ἡ αὔρα δειλιάζει ἡ δυσμικὴ νὰ σὲ φυσᾷ ἁπαλά,
Καὶ μόνο τὰ νερόκρινα, σὰν ἀπὸ χιόνι ἀτλάζια,
Ἀπ' τὸ νερὸ τὸ ἀμίλητο προβάλλουνε δειλά.

Ψαρᾶς ἐδῶ, τὸ ἁρμίδι του νὰ ρίξῃ, δὲ συχνάζει,
Κι' οὔτε ποὺ στὸ κρουστάλλι σου μονόφτερο γλυστρᾷ·
Ἕνας χορὸς πολύφωνος τῆς πλάσης ποὺ γιορτάζει,
Τὸ δάσος μόνο ἀχολογεῖ σ' αὐτὴ τὴ μοναξιά.

Τοῦ δάσους τὰ τριαντάφυλλα σὲ θυμιατίζουν μοῦρα
Καὶ τὰ μοσκόβολα ἔλατα, ποὺ σὲ περιγυρνοῦν
Καὶ σὰν κολῶνες φαίνονται κάποιου ναοῦ, ἔτσι γύρα,
Ποὺ τ' οὐρανοῦ τοῦ ἀνέφελου τὸ Γαλανὸ κρατοῦν.

Μιὰ τέτοια ἐγνώριζα ἄλλοτε ψυχὴ γαληνεμένη,
Ποὺ εἶχε ἀπ' τὸν κόσμο ὁλότελα καὶ μόνη ἀποκλειστεῖ,
Κι' ὅμοια μὲ σὲ, βαθειὰ κι' ἀγνή, φαινόταν κοιμισμένη,
Μόνο ὁ οὐρανὸς στὰ βάθη της γιὰ νὰ καθρεφτιστῇ.

ΦΘΙΝΟΠΩΡΙΝΟ ΑΙΣΘΗΜΑ

Τὴν πλάση ἀκέρια πένθιμη θωρῶ·
Τῶν δέντρων κιτρινίζουνε τὰ φύλλα
Κι' ἄχ ! μὲς στὴν ἴδια μου καρδιὰ θαρρῶ
Πὼς νοιώθω ἑνὸς χειμῶνα ἀνατριχίλα,

Καθὼς τὰ πάντα γύρω εἶναι νεκρά.
Στὸ μαρασμὸ καὶ στὸ χαμὸ τὸν τόσο,
Ὦ ! ἂς μὴν πεθάνω, δέομαι εὐλαβικά,
Ἕνα ὄμορφο ἔργο, Θέ μου, πρὶν τελειώσω !

(Μετάφραση)

ΛΕΩΝ ΚΟΥΚΟΥΛΑΣ

ALFRED af HEDENSTJERNA

ΟΙ ΑΠΟΛΥΤΗΡΙΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΝΙΛΣ ΠΕΤΕΡΣ

Στὸ χωρικὸ σπίτι, θερμὰ λόγια δὲν εἶναι τῆς μόδας : ἴσως καὶ νὰ κοιμοῦνται τὰ αἰσθήματα, γιατὶ σκληρὴ ἐργασία καὶ ἡ μέριμνα γιὰ τὸν ἐπιούσιο ἄρτο εἶναι δυὸ μυλόπετρες, ποὺ μποροῦν νὰ συνθλίψουν καὶ τὰ τρυφερὰ αἰσθήματα καὶ τὰ θερμὰ λόγια.

Ὅμως στὸ βάθος οἱ καρδιές, ποὺ χτυποῦν δυνατώτερα ἀπὸ τὴ λαχτάρα γιὰ ἕνα δικό τους καλλιεργημένο χωράφι, δὲν εἶναι διαφορετικὲς ἀπὸ κεῖνες, ποὺ κυνηγοῦν ἀδιάκοπα τὸ χρυσάφι καὶ τὴ βασιλικὴν εὔνοια.

Καὶ ἂν ἀκόμα στεκόμαστε σὰ γέρικα δέντρα, ποὺ ξεφύλλισε ὁ φθινοπωρινὸς ἄνεμος καὶ γύμνωσε ἡ χιονοθύελλα, σκεπτόσμαστε πάντα μὲ τὴν ἴδια ἀγάπη τὰ μικρὰ βλαστάρια, ποὺ βγῆκαν ἀπὸ τὶς ρίζες μας, εἴτε μεταξωτὸ γελέκο εἴτε χοντρὸ μπαμπακερὸ ροῦχο κι' ἂν φοροῦν.

Γιαὐτὸ καὶ ὁ μικρὸς Νὶλς Πέτερ ἀγαπιόταν ἀπὸ τὸν κοκκινοτρίχη, κυρτὸ πατέρα του μὲ τὰ ροζάρικα χέρια κι' ἀπὸ τὴ μικρόσωμη καὶ ἀπὸ τὰ χρόνια καμπουριασμένη μητέρα του, σὰ νἄχε παίξει κι' αὐτὸς σ' ἕνα στολισμένο μὲ μεταξωτὰ μπουντουὰρ καὶ σὰ νἄχε δδηγηθῇ συχνά, σηκωμένος στὰ χέρια ἑνὸς λακὲ μὲ γαλόνια, στὸν καλό του μπαμπὰ καὶ τὴ νευρασθενική του μαμά, γιὰ νὰ τοὺς πῇ καλημέρα.

Εἶναι ἀνέκφραστα παρήγορη ἡ σκέψη, πὼς ὅσο ἀλλόκοτα καὶ ἄνισα κι' ἂν ἐμοίρασε ἡ Πρόνοια ἀγαθὰ καὶ χρῆμα, τιμὴ καὶ δόξα, χαρὰ καὶ πόνο ἄφησε, μολαταῦτα σ' ὅλους μας κάτι, ποὺ εἶναι ἀκόμα πιὸ μεγάλο, ἕνα δρόμο γιὰ τὸν οὐρανό, ἐκεῖ ψηλά, κ' ἕναν ἄλλο γιὰ τὴν ἀγάπη, ἐδῶ κάτω.

Ὁ Νὶλς Πέτερ ἦταν τὸ μονάκριβο παιδὶ τῶν μεροκαματιάρηδων. Σπάνια ἄγγιξε χαϊδευτικὰ τὸ πρόσωπό του τῆς μητέρας του τὸ σκληρὸ χέρι. Ὁ πατέρας του δὲν εἶπε ποτὲ ἕνα λόγο, ποὺ νὰ μαρτυρῇ κάποια θερμότερα αἰσθήματα γιὰ τὸ Νὶλς Πέτερ, παρὰ γιὰ τὸ χοῖρο τους, ποὺ τὸν εἶχαν ἔξω στὴν αὐλή. Ὁ πατέρας καὶ ἡ μάννα ποτέ τους δὲ μίλησαν μεταξύ τους γιὰ τὴν ἀγάπη τους πρὸς τὸ μικρὸ καὶ ὅμως ἤξεραν κ' οἱ τρεῖς, πὼς ἂν ἀπολυόταν π.χ. ὁ μανιασμένος ταῦρος, ὁ πατέρας κ' ἡ μάννα θὰ ρίχνονταν ἐπάνω του γιὰ νὰ ὑπερασπίσουν μὲ τὴ θυσία τῆς δικῆς τους τὴ ζωὴ τοῦ Νὶλς.

Ἦταν ἕνα φρόνιμο, συμπαθητικὸ παιδί, ποὺ μάθαινε ταχτικὰ τὴν κατήχησή του κ' ἔδινε καλὲς ἀπαντήσεις στὶς ἐξετάσεις, ποὺ τοὔκαναν σπίτι. Γι' αὐτὸ τὸν θεωροῦσαν ἰδιοφυΐα κ' ἤθελαν νὰ τὸν κάνουν ἱεροκήρυκα καὶ γι' αὐτὸ τὸν ἔστειλαν καὶ στὸ «μεγάλο σχολειό», χωρὶς νὰ λογαριάσουν τὶς δυσκολίες καὶ τὰ ἔξοδα. Ἡ πόλις ἦταν τόσο κοντὰ κ' ἡ ἀμβλυωπία εἶναι ἐπὶ τέλους τὸ προτέρημα τῆς φτώχειας καὶ τῆς ἀμάθειας κι' ἂν δὲν ἦταν ἔτσι, πολλὲς ἀπὸ τὶς πιὸ σημαίνουσες προσωπικότητές μας θὰ πέθαιναν στὶς καλύβες τῆς φτώχειας καὶ ἡ ἀνθρωπότης θὰ στεκόταν χαμηλότερα ἀπ' ὅτι στέκεται τώρα.

Κι' ὅμως δὲν ἔχω σκοπὸ νὰ ὑποστηρίξω, πὼς θἄταν μιὰ ἀπώλεια, ἂν ὁ Νὶλς Πέτερ δὲν ἐσπούδαζε, γιατὶ μόνο στὶς ἐξετάσεις ποὺ τοὔκαναν στὸ χωριὸ φαινόταν ἰδιοφυΐα· στὸ σχολειὸ ἦταν ἁπλῶς ἕνα φρόνιμο, μετρίας ἀντιλήψεως παιδί, ποὺ εἶχε νὰ παλέψῃ μὲ μεγάλη φτώχεια.

Μὰ τὰ κατάφερνε ν' ἀνταπεξέρχεται.

Πῶς γινόταν αὐτό ; Δὲν πρέπει ν' ἀπορῇ κανείς, πῶς τὰ καταφέρνουν καὶ τὰ σπουργίτια, ὅταν τὸ κρύο εἶναι τσουχτερὸ καὶ ἡ γῆ σκεπασμένη ἀπὸ χιόνι. Δὲν πρέπει κανεὶς νὰ σπάζῃ τὸ κεφάλι του, πῶς ἀπὸ φτωχὲς ὑπάρξεις, ποὺ ἡ ἔγνοια φυλάει πάντα σκοπὸς στὴν πόρτα τους κ' ἡ φτώχεια κάθεται στὸ τραπέζι τους, μποροῦν νὰ βγοῦν ἱκανοὶ ἄνδρες καὶ καλές, μειλίχιες γυναῖκες, ποὺ φέρνουν καλὸ στὴν ἀνθρωπότητα καὶ σκορπίζουν ἡλιακὸ φῶς πάνω στὴ ζωὴ πολλῶν ἄλλων.

Οἱ γονεῖς του δὲν μποροῦσαν νὰ τὸν βοηθήσουν καλά. Τὸ παλιὸ ἀσημένιο ρολόϊ τοῦ πατέρα, ποὺ ἦταν σταματημένο ἀπὸ πολλὰ χρόνια, ἄρχισε πάλι νὰ δουλεύῃ καὶ πῆγε στοῦ χρυσοχόου, στὴν πόλη. Ἡ μοναδικὴ γελάδα ἔδινε λίγα πφούντια βούτυρο, ποὺ ἡ μητέρα πουλοῦσε στὴν ἀγορά, πρόστυχο καὶ φτηνὸ βούτυρο, μὲ μεγάλες σταχτιὲς βοῦλες ἁλατιοῦ μέσα καὶ ἀκανόνιστους σκιασμούς, σὰν τὰ δαχτυλίδια τῶν χρόνων στὸν κορμὸ τοῦ πεύκου. Μποροῦσε κανεὶς νὰ παρατηρήσῃ πῶς τὸ καϊμάκι εἶχε μαζευτῇ ἀπὸ καιρὸ καὶ πῶς τὸ ξεβουτύριασμα δὲν ἔγινε κανονικά. Ὕστερα ἡ μητέρα ἀγόραζε νῆμα μὲ πίστωση κ' ὕφαινε μποξάδες καὶ ποδιές. Οἱ χωριατοπούλες τὶς ἀγόραζαν αὐτὲς μ' εὐχαρίστηση κ' ἔτσι κάτι γινόνταν. Καὶ ὁ πατέρας καθόταν πάλι μέρα νύχτα στὸ ἀλώνι καὶ κοπάνιζε τὴ σουηδικὴ βρύζα τῶν χωρικῶν, γιὰ νὰ μπορέσῃ ὁ Νὶλς Πέτερ νὰ μάθῃ τὰ λατινικά.

Ἦταν ὅμως γιὰ ν' ἀπορῇ κανείς, ποὺ τὰ κατάφερνε, μόλο ποὺ τὸ χιτώνιό του ἦταν μπαλωμένο καὶ τὸ κρύο μὲς στὴ σοφίτα, στὴν πόλη, ποὺ καθόταν ὁ Νὶλς Πέτερ μὲ δυὸ συνομηλίκους του, δὲν ἀστειευόταν. Ὅταν ὕστερα, κατὰ τῆς μεγάλες διακοπὲς τοῦ καλοκαιριοῦ, γύρισε σπίτι του, οἱ γέροι ἅρπαξαν μὲ τρέμοντα χέρια τὰ γιαλιὰ ἀπὸ τὴ θήκη καὶ βάλθηκαν νὰ συλλαβίσουν τὸν ἔλεγχό του. Ἐκεῖ ὑπῆρχαν πολλὰ «α» κι' ὁ Νὶλς Πέτερ τοὺς ἐξήγησε ὅτι αὐτὰ ἐσήμαιναν ἔπαινο. Κι' ὅταν καμμιὰ φορὰ τύλιγε τὸ νῆμα τῆς μητέρας του, ἐκείνη κρατοῦσε τὴ σαΐτα τοῦ ἀργαλιοῦ κι' ἄκουε τὶς παράξενες ἱστορίες του. Πὼς μάθαινε τέσσερες γλῶσσες, πὼς μιλοῦσε μὲ τὸ «σὺ» στὸ γιὸ τοῦ ἐφόρου καὶ πὼς ἔφαγε μιὰ φορὰ στὸ τραπέζι τοῦ καθηγητῆ του. Καὶ διάβαζε Λίβιο καὶ μάζευε χορτάρια γιὰ τὸ χοῖρο τους καὶ τὰ μάγουλά του ἔγιναν ἐκεῖ ἔξω πιὸ κόκκινα ἀπ' ὅτι ἦταν, σὰν εἶχε πάει τὸν Ἰούνιο.

Ἔτσι ἔφτασε στὴν πέμπτη τοῦ Γυμνασίου κ' ἔγινε κ' ἐπιμελητής, δηλαδή, καθόταν στὴν ἴδια κάμαρα μὲ μερικοὺς μαθητάς, τοὺς ἐπέβλεπε, τοὺς βοηθοῦσε στὸ μάθημά τους, ἔτρωγε μαζί τους κ' ἔπαιρνε 40 μάρκα τὴν ἐξαμηνία γιὰ τὸν καθένα. Τότε δώρησε στὴ μητέρα του ἕνα σάλι κι' ὁ πατέρας του πῆρε ἕνα καινούριο ρολόϊ ἀντὶ τοῦ παλιοῦ, ποὖχε γυρίσει στοῦ χρυσοχόου. Ἡ μητέρα δὲν εἶχε βρεῖ ποτέ της ὡς τώρα ἕνα τόσο ζεστὸ ρουχικὸ σὰν αὐτὸ τὸ σάλι· γιατὶ

ἀνάμεσα ἀπὸ τὰ καστανόχρωμα, σταχτιά του τετράγωνα ξεπετιόταν ἕνα κόκκινο, θερμὸ νῆμα ἀπὸ τὴν ἀγάπη τοῦ Νίλς Πέτερς. Καὶ ὁ πατέρας πάλι θαρροῦσε, πὼς τὸ ρολόϊ τοὔδειχνε τὸν καιρό, ποὺ ὁ Νίλς Πέτερ θὰ γινόταν ἕνας μεγάλος ἄνθρωπος.

Τώρα εἶχε ἕνα πανωφόρι μὲ κανονικὲς ρῆγες, μιὰ νυχτικιὰ κ' ἕνα ἀνοιχτὸ σακκάκι. Ὅταν ἦταν σπίτι, πήγαινε τ'ἀπογέματα, τὶς κυριακές, περίπατο μὲ τὴ δεσποινίδα τῆς ἐπαύλεως τῶν ἀφεντάδων. Καὶ ὅμως ἦταν ὁ ἴδιος ὁ μικρὸς καὶ καλόκαρδος Νίλς Πέτερ, ποὺ στέγνωσε τὴ βρεγμένη καμιζόλα τοῦ πατέρα του στὸ τζάκι καὶ θελληματικὰ τύλιγε τὸ νῆμα, σὰ δούλευε ἡ μητέρα του στὸν ἀργαλειό.

Ὅμως τὶς νύχτες τὶς χρησιμοποιοῦσε γιὰ τὶς δικές του μελέτες, ἐπειδὴ οἱ μικροὶ μαθηταὶ τὸν ἀπασχολοῦσαν ὡς ἀργὰ τὸ βράδυ, καὶ μὲ κάθε ἑξαμηνία ποὺ περνοῦσε, βαθούλαιναν τὰ μάτια του· μιὰ μελαγχολικὴ σκιὰ φαινόταν τώρα στ'ἀμούστακα χείλη του καὶ τὰ μάγουλά του γίνονταν ὁλοένα καὶ πιὸ χλωμά.

Μὰ ὅ,τι καὶ νἄταν, ἔπρεπε νὰ πάῃ μπροστά, νὰ ζυγώσῃ τὴ μέρα, ποὺ θὰ στεκόταν λάμποντας ἀπὸ χαρὰ πάνω στὴ ξύλινη βεράντα τῆς ἐφημερίας του, ἁπλώνοντας τὰ χέρια του πρὸς τὸ γέρο κουρασμένο πατέρα του καὶ τὴ γρηᾶ, ἀδύνατη καὶ καμπουριασμένη μητέρα του. Τότε θ'ἀκουμποῦσε τὰ μάγουλά του χαϊδευτικὰ πάνω στ'ἀριά, σταχτιὰ μαλλιά τους καὶ θὰ τοὺς ἔλεγε : «Σᾶς εὐχαριστῶ γιὰ ὅλα· τώρα θὰ μείνετε γιὰ πάντα μαζί μου.

Ἔβρεχε τοὺς ζεστοὺς κροτάφους του μὲ κρύο νερό, γιὰ νὰ διώχνῃ τὸν ὕπνο καὶ τὰ κουρασμένα μάτια του πετοῦσαν μὲ μιὰ πυρετικὴν ἀκτινοβολία πάνω στὶς σελίδες.

Μιὰ φορὰ ἤνοιωσε τὸν ἑαυτό του σὰ νὰ τὸν ἐγκατέλειπαν οἱ δυνάμεις, σὰ νὰ ὀρθωνόταν κάτι σκοτεινό, ἀνεξήγητο κι'ἀσάλευτο ἀνάμεσα αὐτοῦ καὶ τοῦ σκοποῦ του. Τότε εἶχε μερικοὺς μαθητὰς παραπάνω καὶ γι'αὐτὸ μεγαλύτερα ἔσοδα.

Τὴν ἄλλη μέρα πῆγε σ'ἕναν πράκτορα ἀσφαλιστικῆς ἑταιρίας ζωῆς. «Πέντε χιλιάδες ; » Ὄχι, ἦταν πολὺ ἀκριβά. «Δυὸ χιλιάδες ; » Οὔτε γιὰ τόσο δὲν ἀρκοῦσαν τὰ λεφτά του. Τέλος ἀσφάλισε τὴ ζωή του γιὰ χίλια μάρκα. Αὐτὰ ἔπρεπε νὰ τὰ πάρουν ὁ πατέρας κ' ἡ μάννα, ἂν μεσολαβοῦσε κανένα.... ἀπροσδόκητο συμβάν.

Τώρα ὅμως ἦρθε ἡ ἄνοιξη, ὁ ἥλιος, οἱ σημύδες μὲ τὴ βλάστησή τους, ἡ χαρὰ τῆς ζωῆς, ἡ ἐλπίδα — καὶ οἱ ἀπολυτήριες ἐξετάσεις.

Στὰ γραπτὰ πῆγε καλά, ὁ Νίλς Πέτερ στεκόταν μὲ καθαρὰ γυρισμένα ροῦχα, ἀγορασμένα ἀπὸ τὸν παλαιοπώλη, στὴ σχολικὴ αἴθουσα κι'ἄκουγε τὸν καθηγητὴ ποὺ ἔλεγε πὼς θὰ εἰσαγόταν σὲ λίγο καὶ στὶς προφορικές. Καὶ μελετοῦσε νύχτα μέρα. Τά βράδυα ἔπαιρνε μιὰ σκάφη νερὸ μαζί του στὴν κάμαρα· ὅταν ὁ ὕπνος ἀπειλοῦσε νὰ τὸν ὑπερνικήσῃ, ἔβαζε τὰ πόδια του στὸ νερό, γιὰ νὰ κρατηθῇ ξύπνιος. Οὔτε κἂν συλλογιζόταν, πῶς θὰ μποροῦσε ν'ἀνταπεξέλθῃ καὶ στὸ Πανεπιστήμιο, καὶ ὅμως τοῦ φαινόταν πὼς ἄκουε τὸ μουρμούρισμα τῶν φιλυρῶν τοῦ πρεσβυτερίου ὁλοένα καὶ πιὸ καθαρά.———

«Σηκωθῆτε, κύριε Λίντ ! εἶναι ἀργά. Ὁ κύριος Κάρλσον καὶ ὁ κύριος Στάμπεργκ τώρα μόλις ἀνέβηκαν γιὰ τὶς ἐξετάσεις. Πρέπει νὰ βιαστῆτε ! »

Μὰ ὁ Νίλς Πέτερ κοιμόταν μέ τὸ λιγνὸ ἀδυνατισμένο χέρι κάτω ἀπὸ τὸ μάγουλο τόσο βαθειά, ὅσο ποτέ προτήτερα. Ἡ σπιτονοικοκυρὰ ἄρχισε ν'ἀνησυχῇ.

«Γρήγορα, γρήγορα, κύριε Λίντ, διαφορετικὰ δὲ θὰ προφτάσετε... Ἔλα θέμου ! ... τί τρέχει μὲ τὸ παληκάρι ! Λίνα, Λίνα !»

Ἡ Λίνα ἦρθε, καθὼς καὶ ἡ κυρία ἀπ'ἀντίκρυ κι'ὁ γέρο ράφτης ἀπὸ τὸ βάθος· στὸ τέλος ἦρθε κι'ὁ γιατρός, ἄνοιξε τὸ στενό, πλυμένο μπαμπακερὸ πουκάμισό του, ἔβαλε μιὰ στιγμὴ τὸ χέρι του πάνω στὸ προτεταμένο, κοκαλιάρικο στῆθος του καὶ εἶπε : «ἀποπληξία».

Ἀντὶ ἕνα ἄσπρο φοιτητικὸ πηλήκιο, πῆγε ἕνα μαῦρο φέρετρο στὸ μικρὸ δωμάτιο τῶν μεροκαματιάρηδων. Ὁ πατέρας κ'ἡ μάννα ἦταν σὰ νὰ ὸ εἰρεύονταν. Δὲν μποροῦσε νά τὸ χωρέσῃ ὁ νοῦς τους. Ὁ Νίλς Πέτερ, τὸ παιδί τους, ἔπρεπε βέβαια νἀναστηθῇ γιὰ νὰ τοὺς διηγηθῇ πῶς πῆγε στὶς ἀπολυτήριες ἐξετάσεις του. Μὰ μποροῦσε ἀκριβῶς τώρα νὰ πεθάνῃ ; Τότε λοιπὸν δὲν ὑπῆρχε κανένας πολυεύσπλαχνος θεὸς ἐκεῖ ψηλὰ στὸν οὐρανό. Κ'ἔτσι γύριζαν οἱ δυὸ γέροι μὲ σβυσμένα κι'ἀδάκρυτα μάτια καὶ παρατηροῦσαν ὁλοένα τὸ ἀγαπημένο, ἀδύνατο καὶ χλωμὸ ἐκεῖνο πρόσωπο.

Μόνο σὰν τοὺς ἐπεσκέφθηκε ὁ πράκτωρ τῆς ἀσφαλιστικῆς ἑταιρείας ζωῆς, ποὺ ἦταν συγχρόνως καὶ γυμναστὴς στὸ Γυμνάσιο, καὶ τοὺς εἶπε πὼς μποροῦσαν νὰ σηκώσουν τὰ χίλια μάρκα, ἔναντι τῶν ὁποίων εἶχε ἀσφαλίσει ὁ Νίλς Πέτερ τὴ ζωή του, ἔνοιωσαν μιὰν ἀνακούφιση στὴ συνθλιμμένη καρδιά τους.

Κατὰ τὸ βράδυ ὁ πατέρας ἄφησε νὰ πέσουν τὰ χέρια. μὲς στὰ ὁποῖα ἔκρυβε ὡς ἐκείνη τὴ στιγμὴ τὸ γερασμένο, τριχωτὸ καὶ παραμορφωμένο ἀπὸ τὸν πόνο πρόσωπό του.

«Κι' ὡς ἀπ'τὸ βράχο ἀναπηδᾶ πηγή,
«Κύλισαν ἀπ'τὰ μάτια του τὰ δάκρυα».

«Λίζα, πῆρες ἀπ' τὸ δήμαρχο λεφτὰ γιὰ τὰ ροῦχα ;
«Ναί, Κάρλ».
«Δόσε μού τα ! »

Ὕστερα ξεκίνησε ὁ πατέρας γιὰ τὴν πόλη κ' ἡ μάννα ἦταν τόσο ἐκμηδενισμένη, ποὺ δὲν ρώτησε, οὔτε κἂν παραξενεύτηκε γι'αὐτό.

Κατὰ τὰ μεσάνυχτα γύρισε. Ἦταν μιὰ φωτεινή, βορειανὴ καλοκαιριάτικη νύχτα κι'ἀνάμεσ' ἀπὸ τὸ παράθυρο εἶδε τὴ μάννα σκυμένη πάνω ἀπ' τὸ μαῦρο κρεββάτι τοῦ Νίλς Πέτερς. Τὸ παράθυρο ἦταν ἀνοιχτὸ κι'ἀνεμίζοντας ἔπεφταν τὰ τριανταφυλλιὰ λουλούδια ἀπ'τὶς μηλιὲς πάνω στὸ περβάζι τοῦ παραθύρου καὶ μέσα στὴν κάμαρα. Ὁ γέρος ἄνοιξε σιγὰ τὴν πόρτα καὶ προχώρησε πρὸς τὸ φέρετρο, ἔβγαλε ἕνα μικρὸ δέμα, ποὺ εἶχε κρυμένο κάτω ἀπ'τὸ σακκάκι του, κι'ἀκούμπησε ἕνα καινούργιο ἄσπρο φοιτητικὸ πηλήκιο πάνω στὸ στῆθος τοῦ Νίλς Πέτερς.

Καὶ ἡ μητέρα, ποὺ μέ τὴ συνειθισμένη σκληρότητα τῶν φτωχῶν καὶ τῶν ταπεινῶν, δὲν εἶχε φιλήσει καθόλου τὸ γιό της μέσα στὰ δέκα τελευταῖα χρόνια, ἐπίεζε τώρα ὁλοένα τὰ λιγνὰ τρεμάμενα χείλη της πάνω στὸ λευκὸ μετάξι τοῦ πηλικίου...

Τὸ φεγγάρι φώτιζε σὰ νἄταν μέρα. Παράξενο ! Ὁ Νίλς Πέτερ φαινόταν σὰ νὰ γελοῦσε στὸν ὕπνο του. Ἴσως ἑτοιμαζόταν νἀπλώσῃ τὰ χέρια του πρὸς τὸν πατέρα καὶ τὴ μάννα του, σ'ἕνα μέρος, πού ἦταν πολὺ πιὸ ὄμορφο καὶ πιὸ λαμπρό, ἀπ'τὸ πρεσβυτέριο ποὺ εἶχαν ὀνειροπολήσει.

(Μετάφραση) ΠΕΤΡΟΣ ΣΤΩΪΚΟΣ

ΚΡΙΤΙΚΑ ΣΧΕΔΙΑ

ΕΝΑ ΒΙΒΛΙΟ ΓΙΑ ΠΑΙΔΙΑ

(Γρηγορίου Ξενοπούλου : «Ἡ ἀδελφούλα μου», μυθιστόρημα μὲ 24 σκίτσα τοῦ Ἀντ. Βώττη—Ἀθῆναι, ἐκδότης Ν. Π. Παπαδόπουλος — 38, ὁδὸς Εὐριπίδου, 38—1923).

1

Ἕνα βιβλίο, σὰν τὸ μυθιστόρημα ποὺ ἀνατύπωσε ἀπὸ τὴ «Διάπλαση» τοῦ 1891 σὲ ἰδιαίτερο, κομψότατο τόμο ὁ κ. Ξενόπουλος πρὸ λίγου καιροῦ, δὲν πρέπει, χωρὶς καμμιὰν ἀμφιβολία, νὰ περάσει ἀπαρατήρητο σ'ἕναν τόπο, ὅπου μόλις τώρα τελευταῖα ἡ ἀγωγὴ τῶν παιδιῶν ἄρχισε νὰ γίνεται ἀντικείμενο συστηματικῆς καὶ φωτισμένης μελέτης. Ὁ κ. Ξενόπουλος ἔγραψεν ἕνα ἔργο συμπαθητικὸ σὲ ὕφος ἐγκάρδιο καὶ λιτό, χωρὶς παράδοξες ἀκροβασίες ἢ περισσολογίες ρητορικές, ἀνίκανες νὰ μιλήσουν κατ' εὐθεῖαν πρὸς τῆς καρδιᾶς τὰ βαθύτερα καὶ πρὸς τὰ ἐσώτερα τῆς ψυχῆς. Ἡ διήγησὴ του εἶναι ἥρεμη καὶ ἁπλή. Δὲν κεντρίζει τὴν ἔνοχη περιέργεια καὶ δὲν ἐξάπτει ἐπικίνδυνα τὴ φαντασία. Ἀπευθύνεται κατ' ἐξοχὴν πρὸς τὸ αἴσθημα, πρὸς ὅ,τι λεπτότερο καὶ εὐγενέστερο τοῦ δόθηκε τοῦ ἀνθρώπου σ'αὐτὴ τὴ ζωή [1]). Ἐξεγείρει ἐντατικὰ τὴν προσοχὴ καὶ συγκινεῖ μ' ἕνα πλῆθος γνώριμες λεπτομέρειες τῆς καθημερινῆς ζωῆς, ἐπιδέξια παρουσιασμένες μέσ' ἀπὸ τὸ πρῖσμα τῆς τέχνης τοῦ λόγου καὶ τῆς παιδαγωγικῆς σκοπιμότητος.

Ὁ *Spencer* ἔγραψε κάπου [2]), πὼς «πάντα μπορεῖ νὰ βρεθεῖ τρόπος, ἱκανὸς νὰ προκαλέσει τὸ ἐνδιαφέρον καὶ τὴν εὐχαρίστηση τῶν παιδιῶν». Ὁ κ. Ξενόπουλος, προκειμένου νὰ γράψει ἕνα ἔργο ἀποκλειστικῶς γιὰ παιδιά, δὲν ἀπέτυχε στὴν προσπάθειά του. Ἀκολούθησε τὸ συντομώτερο καὶ τὸν καλύτερο ἴσως δρόμο. Πιστὸς στὶς λογοτεχνικὲς του συνήθειες, ἔστρεψε τὴν προσοχὴ του πρὸς τὴν ἴδια, τὴν καθημερινὴ κι ἁπλὴ ζωὴ καὶ μᾶς ἔδωσεν ἕνα βιβλίο ἰδιαίτερης τεχνικῆς σημασίας καὶ παιδαγωγικῆς ἀξίας καθαυτὸ ἐξαιρετικῆς. «Ἡ ἀδελφούλα μου» δὲν θὰ προκαλέσει μόνο τὸ ἐνδιαφέρον καὶ τὴν εὐχαρίστηση τῶν παιδιῶν· θὰ χρησιμεύσει καὶ γιὰ τὴν ἐνίσχυση τῆς «ἀγαθῆς των θελήσεως», σύμφωνα μὲ τὸ πνεῦμα ποὺ διέπει τὴ σημερινὴ ἀγωγή.

2

Ἡ σύγχρονὴ μας παιδαγωγικὴ ἐπιστήμη, στηριζόμενη στὰ δεδομένα τῆς πείρας καὶ στὰ πορίσματα στοχαστικῶν καὶ φροντισμένων ψυχολογικῶν ἐρευνῶν, ἔχει ἤδη καταλήξει σὲ ὡρισμένα συμπεράσματα ὅσον ἀφορᾶ τὴ σπουδαιότητα καὶ τὰ μέσα τῆς ἀγωγῆς. [3]) Ἡ μέθοδος, ποὺ πρέπει νὰ ἐφαρμόζεται γιὰ τὴν πνευματικὴ καὶ σωματικὴ πρὸς τὸ καλύτερο ἐξέλιξη τοῦ παιδιοῦ, ἀπετέλεσε τὸ ἀντικείμενο μακροτάτων ἐπιστημονικῶν συζητήσεων. Εἶναι ὅμως χαρακτηριστικώτατο τὸ γεγονὸς, πὼς οὔτε μιὰ στιγμὴ δὲν ἐδίστασαν οἱ περισσότεροι κ' οἱ ἱκανώτεροι συγχρόνως παιδαγωγοὶ ν' ἀναγνωρίσουν τὴν εὐεργετικὴ ἐπίδραση, ποὺ ἔχουν στὴν ἀνάπτυξη τοῦ διανοητικοῦ καὶ ἠθικοῦ βίου τοῦ παιδιοῦ ὡρισμένα μορφωτικὰ ἀναγνώσματα ἀπὸ τὰ λαϊκώτερα, ἀκαταλληλότερα, ὡς ἕνα σημεῖο παραμύθια, ὡς τὰ σοβαρὰ δημιουργήματα ἐμπνευσμένων λογοτεχνῶν, ποὺ θεώρησαν ὑποχρέωσὴ τους πρὸς τὶς γενεὲς, ποὺ δὲν ἐπέρασαν τὸ κατῶφλι τῆς ἐράσμιας ἥβης, νὰ συνταιριάσουν τὴν τέχνη τους ἁρμονικὰ πρὸς τὶς ἀπαιτήσεις καὶ τὶς ἀνάγκες τῆς ἀγωγῆς [4]). Ἡ ἐργασία αὐτὴ δὲν ἀπαιτοῦσε μονάχα καὶ δὲν ἀπαιτεῖ μιὰν ὁποιαδήποτε λογοτεχνικὴ δεξιότητα. Ἀνάγκη νὰ προϋποθέτει πάντα καὶ μιὰν ὡρισμένη κι ὁπωσδήποτε ἀρκετὰ σοβαρὴ ἐπιστημονικὴ κατάρτιση. Ἀνάγκη νὰ μὴ λοξοδρομεῖ, ἀκολουθώντας τὰ μονοπάτια, ποὺ τὶς δείχνει μιὰ περιωρισμένη ἢ μιὰ λαθεμένη πεῖρα, ἀλλὰ νὰ συμφωνεῖ πρὸς τὰ σύγχρονα παιδαγωγικὰ ἰδεώδη, συμπληρώνοντας ἔτσι τὴν ἐργασία, ποὺ γίνεται στὸ σχολειὸ καὶ ποὺ πρέπει νὰ συνεχίζεται μέσα στὸ σπίτι. Ἕνα καλὸ βιβλίο, γραμμένο σὲ ὕφος ὁμαλό, προσιτὸ σὲ παιδιά, μὲ νοήματα ἀκριβοζυγισμένα κι ἀκριβομετρημένα στὴν πλάστιγγα τῆς λογικῆς, ἀπευθυνόμενο πρὸς τὸ αἴσθημα περισσότερο παρὰ στὸ μυαλό, ἱκανὸ νὰ ποδηγετήσει τὴν καλαισθησία καὶ συνεπῶς τὴν ψυχικὴ εὐγένεια τοῦ παιδιοῦ, εἶναι ἕνα ἀπόκτημα τόσο γιὰ τὴν ἐπιστήμη ὅσο καὶ γιὰ τὴν τέχνη τοῦ λόγου. Ἂς μὴ λησμονοῦμε σχετικὰ τὴν ἐπιγραμματικώτατη καὶ βαθυστόχαστη φράση τοῦ *Schopenhauer* : «Τὸ διάβασμα ἀναπληρώνει τὴν προσωπικὴ σκέψη» [5]) καὶ τὴν ἰδιαίτερη προτίμηση τοῦ *Rousseau* στὸ «Ρομπινσῶνα Κρούζοε», ἔργο ὑποδειγματικὸ στὸ εἶδος του, ποὺ τὸ θεωροῦσε καταλληλότερο κι ἀπὸ τὸν Ἀριστοτέλη κι ἀπὸ τὸν Πλίνιο καὶ τὸ *Buffon*, προκειμένου γιὰ τὴν «κατὰ φύσιν» ἀγωγὴ τοῦ Αἰμιλίου του [6]).

3

Φαντάζομαι, πὼς τὴν καλύτερη κρίση γιὰ τὴν «Ἀδελφούλα μου», ἔξω ἀπὸ κάθε περισσόλογη κ' ὑπερβατικὴ θεωρία, θὰ μποροῦσε νὰ μᾶς παράσχει ἡ πράξη. Ἡ μ'ὁποιοδήποτε τρόπο πιστοποίηση τῆς εὐεργετικῆς της ἐπιδράσεως στὰ παιδιά. Καὶ τὴν ἐπίδραση αὐτὴ τὴ λογαριάζω πολυμερῆ καὶ βαθύτατη. Ἔτσι καθὼς εἶναι γραμμένη, σὰ

1) Ὁ συγγραφεὺς σημειώνει στὸν πρόλογό του : «Ἀποτείνεται (τὸ βιβλίο του) στὴν καρδιὰ του (τοῦ παιδιοῦ) καὶ στὸ νοῦ του μαζὶ κ' ἔτσι συντελεῖ στὴ διάπλαση τῆς ψυχῆς του καὶ στὴ μόρφωση τοῦ χαρακτῆρά του». Συνεπῶς ἡ προσωπικὴ μου ἀντίληψη διαφέρει ἐλαφρὰ ἀπὸ τὴ γνώμη αὐτή.

2) «Ἀγωγή».

3) Ὁ Meumann ὀνομάζει τὴν ἀγωγή : «σκόπιμη ἐπίβλεψη τῆς φυσικῆς ἀναπτύξεως τοῦ παιδιοῦ καὶ σύμφωνα μ'ἕνα, ὡρισμένο ἰδανικὸ ἐπίδραση ἀπάνω στὴν ἀνάπτυξην αὐτή».

4) Εἶναι ἀνάγκη ἄρα γε νὰ σημειώσω κάποια ὀνόματα; Φόε, Ἀντερσεν, Χάρριετ Μπέκερ Στόου, Ἔκτωρ Μαλό, Ἀντρὲ Λιχτενπερζε, Ζὰν Αἰκάρ, Ρούντυγαρ Κίπλιγκ, Μαρὶ Ζιραρντὲ κλπ. κλπ.

5) «Συγγραφεῖς καὶ ὕφος».

6) «Αἰμίλιος ἢ περὶ ἐκπαιδεύσεως».

μιὰ διήγηση ποὺ δὲν ἐξυπηρετεῖ κανέναν ὠφελιμιστικὸ σκοπό, φέρνει καλύτερα τ' ἀποτελέσματά της. Μέσ' στὶς σελίδες της δὲ θ' ἀπαντήσει τὸ παιδὶ καμμιὰν ἀπὸ τὶς συνειθισμένες κοινοτοπίες τῶν ἐπίσημων ἀναγνωστικῶν βιβλίων ἢ τῶν ἔργων, ποὺ ἐγράφονταν ἐδῶ καὶ κάμποσο καιρὸ γιὰ τὰ παιδιὰ ἀπὸ ἀλύγιστους καθυστερημένους δασκάλους ἢ σοφώτατους καὶ λογιώτατους συγγραφεῖς. [7]) Δὲ θὰ βρεῖ καμμιὰν ὕπουλη φράση, τὴ βαλμένη ἐπίτηδες φράση, τὴν ἀνερμάτιστη καὶ τὴν ξεκάρφωτη, ποὺ στέκει ἀσάλευτη κι ἀνίκανη νὰ συγκινήσει τὸν ἀναγνώστη, σὰ βαρδιάτορας ποὺ ἐκτελεῖ ἕνα κουραστικὸ κι ἀνιαρὸ καθῆκον. Δὲ θὰ βρεῖ καμμιὰ διδακτικὴ φλυαρία, καμμιὰ ἐθνικιστικὴ ἢ θρησκευτικὴ ἢ ἠθικὴ πολυλογία, καμμιὰ χρησιμοθηρικὴ προσταγή. Βέβαια κάποια συμπεράσματα βγαίνουν μονάχα τους ἀπὸ τὸ διάβασμα τῆς «Ἀδελφούλας μου». Καὶ τὸ παιδί, κλείνοντας τὸ βιβλίο αὐτό, θὰ αἰσθανθεῖ, χωρὶς ἀμφιβολία, μιὰν ὑψηλότερη εὐγένεια καὶ μιὰ βαθύτερη καλωσύνη, μιὰ κλίση πρὸς τὴν ἐργασία πιὸ δυνατή, τὴ στοργὴ ἀπέραντα μέσα του μεγαλωμένη, τὴ φυσιολατρεία του πιὸ γερή. Μὰ ὅλ' αὐτά, ὄχι σὰν κάποια παραγγέλματα πρὸς τὰ ὁποῖα χρέος του εἶναι νὰ συμμορφωθεῖ, ἀλλὰ σὰν κάποια ἔμφυτα αἰσθήματα, τῶν ὁποίων ἀρχίζει νὰ ὑποπτεύεται τὴν ὕπαρξη μέσ' στὴν ψυχή του.

Ἀπὸ τὴν ἐποχή, ποὺ ὁ Λέων Μελᾶς, ἕνας παιδαγωγὸς ἀξιοπρόσεχτος, ἔγραφε τὸν πολυθρύλητο «Γεροστάθη» του ὡς τὰ σήμερα, ποὺ κατέχουμε μιὰν ἀξιόλογη σειρὰ βιβλίων γιὰ παιδιὰ στὴν Ἑλλάδα, δὲν πιστεύω νὰ ἔχουν γραφεῖ πολλὰ ἔργα σὰν τὸ μυθιστόρημα τοῦ κ. Ξενόπουλου. Πολλὲς ἀπόπειρες ἔγιναν. Καὶ στὴν ποίηση καὶ στὴν πρόζα. Μετρημένα ὅμως εἶναι τὰ καλὰ ἢ τὰ ἁπλῶς ὑποφερτὰ βιβλία, ποὺ προῆλθαν ἀπὸ τὶς συχνότατες αὐτὲς δοκιμές. Ἐν πάσῃ περιπτώσει μποροῦμε μ' ἐξαιρετικὴν εὐχαρίστηση νὰ τονίσουμε τὸ γεγονός, πὼς ἡ «Ἀδελφούλα μου» μπαίνει στὴν ξεχωριστή, στὴ δημόσια καὶ σὰν ἐπίσημη ζωὴ τοῦ βιβλίου σὲ καλὴν ἐποχή: σὲ μιὰν ἐποχή, ποὺ τὸ Ἑλληνικὸ κοινὸ ἀρχίζει νὰ ἐνδιαφέρεται ὁπωσδήποτε καὶ γιὰ τὰ Γράμματα καὶ ποὺ ἡ μελέτη τοῦ παιδιοῦ, ἡ ἀγωγὴ καὶ ἡ παιδαγωγική, ἡ ἀνάπτυξη τοῦ παιδιοῦ, ἡ παιδολογία κ' ἡ ψυχολογία τοῦ παιδιοῦ, κινοῦν τὴν προσοχὴ καὶ προκαλοῦν τὸ ἐνδιαφέρον τόσο μιᾶς ὁμάδος ἐκλεκτῶν καὶ φωτισμένων ἐπιστημόνων, ὅσο καὶ τῆς κοινωνίας ὁλόκληρης ὡς οἰκογένειας ἀναγκασμένης νὰ παρασκευάσει ἕνα εὐτυχέστερο καὶ αἰσιώτερο μέλλον.

ΙΩΑΝ. Μ. ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ

7) Σήμερα ἡ κατάσταση εἶναι, χωρὶς ἀμφιβολία, διαφορετική. Ὁμαδικὲς προστάθειες καὶ ἀτομικοὶ ἀγῶνες ἀρχίζουν ν' ἀποδίνουν ἀγαθοὺς καρπούς. Κάποια ἐργασία, ἂν καὶ περιωρισμένη, ποὺ ἔγινε καὶ ποὺ συνεχίζεται σ' εὐρύτερη κλίμακα, φέρνει τ' ἀποτελέσματά της. Βιβλία ἀξιοσημείωτα γιὰ παιδιὰ ἔχουν ἐκδοθεῖ ἀρκετά. Μπορεῖ νὰ μὴν εἶναι ὅλα προσαρμοσμένα πρὸς τὶς ἀνάγκες τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς τέχνης συνάμα, δὲν εἶναι δυνατὸν ὅμως καὶ νὰ παραβλεφτοῦν χωρὶς τὸν κίνδυνο νὰ ἀδικηθοῦν. Ἀνάμεσα στὶς καλύτερες προσπάθειες τοῦ εἴδους αὐτοῦ σημειώνω τὶς ἐκδόσεις τοῦ Ἐκπαιδευτικοῦ Ὁμίλου, τῆς «Διαπλάσεως τῶν παίδων», τῆς «Ἀκροπόλεως» καὶ τοῦ Ἐλευθερουδάκη. Κ' ἐντελῶς ἰδιαίτερα τὴν ἐργασία τοῦ κ. Ζαχαρία Παπαντωνίου («Τὰ ψηλὰ βουνά», «Τὰ χελιδόνια», τῆς κ. Πηνελόπης Δέλτα («Γιὰ τὴν πατρίδα», «Παραμύθι χωρὶς ὄνομα», «Τὸν καιρὸ τοῦ Βουλγαροκτόνου»), τῆς κ. Ἰουλίας Δραγούμη («Τρία παιδιά», «Ὅλοι μαζί», «Ὁ βάτραχος ποὺ βαριέται»), τοῦ κ. Γιάννη Βλαχογιάννη, τοῦ κ. Α. Δελμούζου, τοῦ κ. Γιάννη Περγιαλίτη κατοῦ Ἀδὰμ (Β. Ἀδαμίδη, ἐμπόρου ἀπὸ τὸ Βόλο, ποὺ πέθανε πρὸ λίγου καιροῦ).

CHARLES BAUDELAIRE

Ο ΟΧΤΡΟΣ

Μιὰ τρικυμία ἐρεβικιὰ μοῦ στάθηκεν ἡ νειότη,
ποὺ λαμπερόφωτοι ἥλιοι ἐδῶ κι' ἐκεῖ τὴν ἐτρυποῦσαν·
τὸ ἀστροπελέκι κ' ἡ βροχὴ τέτοιο κακὸ ἔχουν κάμει,
ποὺ λιγοστοὶ ροδόχρωμοι καρποὶ πιὰ μοῦ ἀπομένουν.

Ἰδού, ποὺ στὸ φθινόπωρο τῶν στοχασμῶν ἀράζω!
καὶ πρέπει εὐτὺς τὸ δίκρανο ν' ἀδράξω καὶ τὸ φτυάρι
καὶ τοὺς σωροὺς τὰ χώματα ποὺ πλέουν νὰ συμμαζώξω,
ποὺ ἀνοίγει τ' ἄφθονο νερὸ λάκκους τρανούς, σὰν τάφους.

Καὶ ποιὸς τὸ ξέρει, ἂν τ' ἄνθια τὰ καινούργια, ποὺ προσμένω
θὲ ναῦρουν, σὲ μιὰ γῆς ὡσὰν τὸν ἄμμο ξεπλυμένη,
τὴ μυστικιὰ θροφή, ποὺ τἄντυνε ἄλλοτε ἀπὸ δόξα;

—Ὦ Πόνε! Ὦ Πόνε! Τὴ ζωὴ τὴ ροκανίζει ὁ Χρόνος
κι' ὁ ἀμάντευτος, κρυφὸς ὀχτρὸς ποὺ τὴν καρδιά μου βόσκει
ἀπ' ὅσον αἷμα χάνομε θρέφεται αὐτὸς κι' ἀξαίνει.

ΠΕΡΙΣΥΛΛΟΓΗ

Φρόνιμη κάθου, ὦ Θλίψη μου, κ' ὑπόμεινε μιὰ στάλα:
ἔκραζες τὴν ἑσπέρα, νά, ποὺ κατεβαίνει: ἰδού την:
τὴν πολιτεία μιὰ θαμπερὴ τὴν ἔντυσε ἀτμοσφαῖρα
σ' ἄλλους τὴν ἔγνοια φέρνοντας καὶ σ' ἄλλους τὴν εἰρήνη.

Τὴν ὥρα αὐτή, ποὺ τῶν θνητῶν τὸ ντροπιασμένο πλῆθος
κάτω ἀπ' τῆς Ἡδονῆς — ἀνέλεου δήμιου — τὸ μαστίγι,
τύψεις παγαίνει ἀπ' τὴ γιορτὴ νὰ δρέψῃ τῆς κλεψιᾶς του,
δόσ' μου τὸ χέρι, ὦ Θλίψη μου, κ' ἔλα ἀπὸ δῶ μακρυά τους.

Ἀπ' τοὺς ἐξῶστες τ' οὐρανοῦ τὰ πεθαμμένα χρόνια,
δὲσ' τα ποὺ γέρνουν, φορεσιὲς πανάρχαιες φορεμένα,
δὲς, μέσα ἀπ' τὰ νερά, ἱλαρὸς ὁ Πόνος ν' ἀναδίνῃ·

τὸν ἥλιο, ἑτοιμοθάνατον, κάτω ἀπὸ μιὰν ἀψίδα,
καὶ σὰν μακρὺ ἕνα σάβανο, ποὺ σέρνεται ὡς τὴ Δύση,
ἄκου, καλή μου, ἄκου ἡ γλυκειὰ ἡ Νύχτα νὰ διαβαίνῃ!

(Spleen et idéal)

(Μετάφραση) ΤΕΛΛΟΣ ΑΓΡΑΣ

MARIE BENGESCO

Η ΡΟΥΜΑΝΙΚΗ ΤΕΧΝΗ

Τὰ παλιὰ χρονικὰ δὲν εἶναι πιὰ προσιτὰ παρὰ στοὺς σοφούς· τόσο γέρασε ἡ γλώσσα τους. Ἡ ἱστορία ὅμως τῆς ζωγραφικῆς ἀποτελεῖ ἕνα ἑλκυστικὸ χρονικὸ ποὺ καθένας μπορεῖ νὰ τὸ διαβάσει χωρὶς τὴ βοήθεια τῆς γλώσσας.

Περιωρισμένοι ἀπὸ τὴν τυραννία τῶν γραμμῶν, θὰ ὁδηγήσουμε τὸν ἀναγνώστη ἀνάμεσα στὶς ἐποχές, σὰν τοὺς ρουμάνους ἡμεροδρόμους ποὺ διατρέχουν τὸ διάστημα χωρὶς νὰ ἐνδιαφέρωνται γιὰ τὰ ἐμπόδια, μὲ μιὰ ταχύτητα παρόμοια «πρὸς τὴ γρηγοράδα τῆς σκέψης», κατὰ τὴ ζωγραφικὴ ἔκφρασή τους.

Τὸ πρῶτο καλλιτεχνικὸ χρονικὸ μας πρέπει νὰ τὸ ἀναζητήσουμε στὴ Δουβρουτσά, στὰ ἐρείπια κάποιας πόλης ποὺ ἱδρύθηκε ἀπὸ τὸν Τραϊανό, τῆς «civitas Tropoensium», ποὺ ὀνομάστηκε ἔπειτα ἀπὸ τοὺς Τούρκους Ἀδὰμ Κλισί. Πάνω σ' ἕνα τρόπαιο ὑψωμένο γιὰ δόξα τῶν ρωμαϊκῶν λεγεώνων, ποὺ νίκησαν θριαμβευτικὰ τοὺς Γέτες καὶ τοὺς Σκύθες, διακρίνεται ὁ Τραϊανὸς ποὺ δίνει θάρρος στοὺς στρατιῶτες τους γιὰ τὸν ἀγῶνα. Τὰ διάφορα μικροεπεισόδια τῆς ἐκστρατείας ξετυλίγονται πάνω σὲ πενῆντα τέσσερες μετόπες ποὺ τριγυρίζουν τὸ μνημεῖο. Ὅταν τὸ μνημεῖο αὐτὸ συναρμολογηθεῖ, θὰ παρουσιάζει ἕνα ἐπιβλητικὸ σύνολο, μολονότι ὁ ρυθμὸς τῆς γλυπτικῆς του εἶναι ἐξαιρετικὰ τραχύς. Ἡ ἱστορικὴ θέση τοῦ τροπαίου αὐτοῦ εἶναι σημαντική· μᾶς ἔλεγε ἐπὶ αἰῶνες καὶ πιὸ ἐπίμονα ἀκόμα κατὰ τὸν τόσο παθητικὸ πόλεμο ποὺ ὑποστηρίξαμε πλάϊ στοὺς Συμμάχους, πὼς ἐκεῖ πρέπει ν' ἀμυνθεῖ ἡ Ρώμη κι ὁ λατινικὸς πολιτισμός. Νὰ τὸ ὄριο ποὺ οἱ βάρβαροι δὲν πρέπει νὰ περάσουν.

Ὑποταχτήκαμε στὴ θέληση τοῦ Τραϊανοῦ, μὰ οἱ βάρβαροι, πιὸ ἐπιδρομικοὶ κι' ἀπὸ τὴν ἄμμο τῶν θαλασσῶν, ρίχτηκαν στὴν κοιλάδα τοῦ Δούναβη κ' ἔτσι ἄνοιξαν τὸ συνειθισμένο τους δρόμο τῶν ἀτέλειωτων μεταναστεύσεων. Ἕνας ἀρχηγὸς ἢ ἕνας βασιλιὰς βισιγότθος, ὁ Ἀθαναρῖκος ἴσως ἔθαψε μέσ' στὸ ἔδαφός μας, στὴ Πιετροάζα, ἕνα θησαυρὸ ἀποτελούμενο ἀπὸ δώδεκα κομμάτια χρυσοχοϊκῆς, ποὺ ἀνακαλύφτηκαν τὸ 1837 ἀπὸ χωρικοὺς τοῦ χωριοῦ ἐκείνου. Ὅμοια μὲ κάμποσα ἀπ' αὐτὰ τὰ κομμάτια: περιδέραια, δαχτυλίδια, δίσκοι ζυγαριᾶς καὶ βελόνες, ὑπάρχουν καὶ σ' ἄλλα μουσεῖα. Μὰ οἱ τέσσερες πόρπες σὲ σχῆμα πουλιοῦ καὶ τὰ δυὸ πανέρια πάνω στὰ ὁποῖα πατοῦν λεοπαρδάλεις ἀπὸ τὸ στόμιο ὡς τὴ βάση σὰ χερούλια, μποροῦν νὰ σημειωθοῦν ὡς κομμάτια ἐξαιρετικὰ καὶ κομψά, θὰ λέγαμε, ἂν δὲ φοβόμαστε νὰ χρησιμοποιήσουμε τὴ λέξη αὐτὴ γιὰ βαρβάρους. Ὁ θησαυρὸς τῆς Πιετροάζα ἐκτέθηκε στὸ μουσεῖο τοῦ Λούβρου, ὅπου τὸν ἐμελέτησε ὅλη ἡ εὐρωπαϊκὴ πολυμάθεια. Θὰ τὸν ξαναδοῦμε στὸ Βουκουρέστι κ' οἱ ἀρχαιολόγοι θὰ μπορέσουν πάλι νὰ μιλήσουν λεπτομερειακὰ γιὰ τὴν τεχνικὴ τῆς βαρβαρικῆς τέχνης καὶ τὴν ποιότητα τῆς ὕλης ποὺ εἶναι ζωσμένη μέσα σὲ χρυσὲς κυψέλες: ρουμπίνι ἢ σμάλτο.

Ὁ θησαυρὸς τῆς Πιετροάζα ἀνήκει στὴ γενικὴ ἱστορία τῆς τέχνης. Ἂν τὸν τοποθετοῦμε στὴ δική μας ἱστορία, πρέπει νὰ ἐξηγήσουμε πὼς αὐτὸ προκλήθηκε ἀπὸ ἕνα γεγονὸς θρησκευτικό, ποὺ εἶχε ἀντανακλάσεις ὡς τὴ νεώτατη ἀρχιτεκτονικὴ μας ἀναγέννηση. Οἱ Ρουμάνοι εἶναι ὁ μόνος λατινικὸς λαὸς ποὺ ἀκολουθεῖ τὸ ὀρθόδοξο δόγμα. Ἡ ἀρχιτεκτονικὴ μας, ἡ διακοσμητικὴ γλυπτικὴ μας, τὰ ἐκκλησιαστικά μας κεντήδια κ' ἡ χρυσοχοϊκὴ δέχτηκαν τὴ βυζαντινὴ κατεύθυνση. Ἔπειτα ἡ τέχνη μας ἀκολούθησε τοὺς γείτονές μας, τοὺς Σέρβους, τοὺς Ἕλληνες καὶ τοὺς Ρώσσους. Ἄλλες ἐπιδράσεις μᾶς ἦρθαν ἀπὸ μακρυά, ἀπὸ τὴν Ἀρμενία καὶ τὴ Γεωργία. Φίλτρα ἰταλικά, τροπάντων βενετσάνικα, εἰσχώρησαν στὴ ρουμανικὴ γῆ μὲ τὸ ἐμπόριο τῶν καλλιτεχνημάτων στὴ Μαύρη Θάλασσα καὶ στὸ Δούναβη. Τέλος, διακρίνομε κάποτε στὰ ἐκκλησιαστικὰ μνημεῖα μας ἀναμνήσεις ἀραβικῆς τέχνης. Στὴ Μολδαυία, ὁ γοτθισμὸς παρουσιάστηκε μὲ τὴ μεσολάβηση τῆς Πολωνίας καὶ ἀφοσιώθηκε στὴ δημιουργία ἑνὸς ρυθμοῦ διαφορετικοῦ ἀπὸ τὸ ρυθμὸ τῆς Βλαχίας, στὸν ὁποῖο ξεχωρίζονται ἀρμενικὲς ἐπιδράσεις πιὸ ἐκδηλωμένες παρ' ὅσο στὰ βλαχικὰ μνημεῖα.

Ἔγινε στὴ χώρα μας ὅ,τι καὶ σ' ὅλους τοὺς ἄλλους λαούς. Τὰ ξένα στοιχεῖα ἑνώθηκαν μὲ τὰ τοπικὰ κ' ἐλυωσαν μέσ' στὸ χωνευτῆρι τοῦ ἐθνικοῦ πνεύματος. Ἀναδίνεται ἀπὸ τὴ ρουμανικὴ γῆ μιὰ γόνιμη πνοὴ ποὺ δημιουργεῖ τὴ χαρούμενη ἀρχιτεκτονική μας. Ἔτσι ἡ τέχνη μας ἀποδίνει σὲ γραμμὲς συγκρατημένες καὶ εὐχάριστες τὴ γοητεία ἑνὸς τοπείου ποὺ δὲν ἔχει, βέβαια, τὰ ἀσύγκριτα δυνατὰ χαρακτηριστικὰ τῆς ρωμαϊκῆς ἐξοχῆς, μὰ κλείνει μέσα του μιὰ γλυκειὰ καὶ βαθειὰ σοβαρότητα ἑνωμένη μὲ κάποια χαυνωτικὴ χάρη ἐντελῶς ἀνατολίτικη· θὰ παρατηρούσαμε εὐχάριστως τὴ Ρουμανία ὅπως τὴ λατινόμορφη Ἰωνία. Ἐκεῖνο ποὺ ξεχωρίζει ἀκόμα στὰ μνημεῖα μας εἶναι ἡ κατασκευή τους ἀπὸ μικρὰ σκαλοπατάκια. Οἱ Ρουμάνοι εἶπαν σύντομα ὅ,τι εἶχαν στὴν καρδιά, σὰν ἄνθρωποι ἀνήσυχοι ποὺ δὲ γνώρισαν καθόλου τὴν ἀνάπαυση τῆς εἰρήνης.

Τὸ καλλιτεχνικό μας χρονικὸ ξαναρχίζει κατὰ τὸ τέλος τοῦ Χ αἰῶνα, μὲ τὰ ἐρείπια μιᾶς βυζαντινῆς ἐκκλησούλας ὀχυρωμένης, — τοῦ Ἁγίου Νικοάρα, — χτισμένης στὴν πλαγιὰ ἑνὸς λόφου τοῦ Ἀργκὲς, ἐκεῖ ποὺ βρέθηκε ἡ πρώτη πρωτεύουσα τῆς Βλαχίας. Πολὺ ἀργότερα, τὸ XIII αἰῶνα, ἕνας πρίγκηπας τῆς οἰκογενείας Μπαζαράμπ διέταξε νὰ χτιστεῖ κοντὰ στὰ ἐρείπια τοῦ Ἁγίου Νικοάρα μιὰ ἐκκλησία ἀφιερωμένη κιαὐτὴ στὸν Ἅγιο Νικόλαο. Εἶνε ἕνα ὡραῖο κομμάτι βυζαντινῆς ἀρχιτεκτονικῆς μὲ ἀξιόλογες τοιχογραφίες, σύμφωνες πρὸς τὴν τεχνοτροπία τοῦ Πανσέληνου, ποὺ μᾶς ἔφερε ὁ μοναχὸς Διονύσιος. Ἄλλως τε δὲν προσπαθήσαμε ποτὲ ν' ἀνανιώσουμε τὶς συνθέσεις καὶ τοὺς τύπους τῆς παράδοσης, ἁπλῶς ἀκολουθήσαμε τὴν ἐξέλιξη τῆς βυζαντινῆς τέχνης. Ἡ μητροπολιτικὴ ἐκκλησία τοῦ Τιργκοβίστ καὶ ὁ ἅγιος Δημήτριος τοῦ Γκραῖδκ σχεδιάστηκαν στὸ ρυθμὸ τοῦ Ἁγίου Νικολάου τοῦ Ἀργκές. Ὁ

φόρος αὐτὸς ποὺ πληρώσαμε στὸν καθαρὸ βυζαντινὸ ρυθμό, οἱ ἐπιρροὲς ποὺ σημειώσαμε, μπῆκαν παίζοντας. Καὶ πρῶτα-πρῶτα στὴν Ὀχτενία τῆς Σερβίας, ποὺ ἡ πολιτικὴ δύναμή της ἦταν ἰσχυρότατη τὸν XIV αἰῶνα. Γιὰ τὴ Βλαχία, ἦταν ἡ ἐποχὴ ποὺ οἱ Μπαζαράμπ πολεμοῦσαν ἀντρειωμένα κατὰ τῶν Οὔγγρων καὶ τῶν Τούρκων κι ὁ Γέρο-Μιρσέας μᾶς στερέωνε τὴν κατοχὴ τῆς Δοβρουτσᾶς. Μὰ ἐπειδή, μ'ὅλες τὶς νίκες μας, ὀφείλαμε ἀκόμα, καὶ πάντα, νὰμυνόμαστε κατὰ τῶν ἀδιάλλακτων γειτόνων μας, οἱ καλλιτεχνικὲς ὁρμὲς μας ἐκδηλώθηκαν στὰ ὀχυρωμένα μοναστήρια. Σὲ κανένα μέρος δὲν ἔγιναν περισσότερα, ἀγαπητότερα, πλουσιώτερα. Βοεβόδες, μπουγιάροι ἢ ἁπλοὶ ἰδιῶτες τὰ προίκησαν μεγαλόπρεπα. Ἡ ἐλπίδα τῆς ἀπελευθέρωσης ἀπὸ τὸν ἐπιδρομέα, μυστικὲς ὁρμές, ὄνειρα τέχνης καὶ προπάντων ἡ ἐπιθυμία τῆς ἐξοχῆς, ἔφερνε μὲ δύναμη τὴ σκέψη στούς τόπους αὐτοὺς τῆς ἐθνικῆς ἄμυνας καὶ τῆς ἐσωτερικῆς εἰρήνης. Ὅταν ὁ ἐχτρὸς χτυποῦσε ἀσυγκράτητα, κατέφευγαν ἐκεῖ. Ὅταν ἡ καρδιὰ ἦταν ταραγμένη ἢ τὸ σῶμα κουρασμένο, πήγαιναν ἐκεῖ νὰ ζητήσουν λησμονιὰ καὶ ἀνάπαυση. Ἂν ἤθελαν νὰ προσφέρουν στὸ Θεὸ ὅ,τι ὡραιότερο ἔδινε ἡ τέχνη, ἄνοιγε ἡ σακκοῦλα κ' οἱ δωρεὲς ἔτρεχαν μεγαλόπρεπες: εἰκόνες ντυμένες χρυσὸ κιὰσῆμι, κουρτίνες μεγαλειώδεις γιὰ τὶς αὐτοκρατορικὲς πόρτες τοῦ εἰκονοστασίου, ἐπιτάφιοι κεντημένοι γύρω-γύρω μὲ μετάξι καὶ λεπτὰ μαργαριτάρια. Χειρόγραφα μὲ πολύτιμα δεσίματα, σταυροὶ τριγυρισμένοι μὲ ἐπιχρυσώματα καὶ πετράδια πάνω στὰ ὁποῖα ἦταν σκαλισμένα τὰ πάθη τοῦ Χριστοῦ σὲ μικρὲς εἰκόνες. Λιβανιστήρια καὶ λάμπες μ'ἑλικοειδεῖς γύρους καὶ ζωηρὰ ἀνάγλυφα. Ἂν ἤθελαν νὰ στηρίξουν τὴν ψυχὴ μ' εὐσεβεῖς συμβουλές, διάλεγαν τὰ μοναστήρια ὡς τόπους ταφῆς. Ἀργυρὲς λάμπες κατῆνε ἀκόμα στὸν τάφο τοῦ Γέρο-Μιρσέα, δούκα τῆς Συλιστρίας, στὴν μοναστηριακὴ ἐκκλησία τοῦ Κοζιά, ποὺ τὴν ἴδρυσε αὐτὸς ὁ ἴδιος ὁ ἡγεμόνας. Ὁ Γέρο-Μιρσέας πέθανε τὸ 1478. Ἀπὸ τὴν ἐποχὴ ἐκείνη, μελετῶντας τὸ μοναστῆρι τοῦ Κοζιά, μποροῦμε νὰ δοῦμε τὴ μορφὴ ποὺ θὰ πάρει ἡ βυζαντινὴ τέχνη στὴ ρουμανικὴ γῆ. Ἡ ἀρχιτεκτονικὴ ἁπλώθηκε λιγώτερο, ἀπεναντίας πέταξε ἀπὸ πάνω της ὅ,τι ὀγκῶδες ἔχει ἡ βυζαντινὴ τέχνη, κ'ἡ διακοσμητικὴ γλυπτικὴ πρόστεσε πιὸ ἐλεύτερα μοτίβα στοὺς ἀρχαϊκοὺς ρυθμούς.

Τὰ μοναστήρια ἦταν τριγυρισμένα μὲ τοίχους ὀχυρωμένους, πίσω ἀπὸ τοὺς ὁποίους ὑπῆρχαν οἱ ἀπαραίτητες προμήθειες γιὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴ καὶ τὴν πολιτικὴ ζωὴ ποὺ ἔκαναν ἐκεῖ μέσα. Κελιά, αἴθουσα τοῦ θησαυροῦ, τραπεζαρία, ἰδιαίτερα προσευχητήρια, διαμερίσματα τῶν βοεβόδων καὶ διαθέσιμα δωμάτια γιὰ τοὺς ἐπισκέπτες. Στὸ κέντρο τοῦ περιβολιοῦ, ὑψωνόταν ἡ ἐκκλησία ἁπλή, μὰ κομψή, μὲ τοὺς πολὺ συμμετρικούς της πύργους. Ἕνας πρόναος ἐξωτερικὸς μὲ περιστύλιο, ἀνοιχτὸς στὴ Βλαχία, κλειστὸς στὴ Μολδαυΐα, ἔδινε ἕνα τοπικὸ χαρακτῆρα στὶς ὡραῖες ἐκεῖνες νεοβυζαντινὲς ἐκκλησίες.

Ἔτσι τὰ μοναστήρια ἀποτελοῦσαν ἕνα πλῆρες χρονικὸ τέχνης καὶ ἱστορίας ποὺ θὰ διαβάζαμε ἀκόμα μὲ ζῆλο ἂν ἡ ὀδυνηρὴ μὰ ἀπαραίτητη κοσμικοποίησή τους δὲν τοὺς ἀφαιροῦσε ἔξαφνα τὰ πλούτη καὶ τοὺς καλλιτεχνικοὺς θησαυρούς.

Ἰσόδοξοι βοεβόδες τοῦ XV καὶ XIV αἰῶνα γέμισαν τὴ Βλαχία, τὴ Μολδαυΐα καὶ τὴ Βουκοβίνα μὲ μοναστήρια κ' ἐκκλησίες. Στὴ Βεσσαραβία προτίμησαν νὰ χτίσουν ἰσχυροὺς πύργους. Ὁ Ροδόλφος ὁ Μέγας στὴ Βλαχία, ὁ Στέφανος ὁ Μέγας στὴ Μολδαυΐα, εὐνόησαν τὴν τέχνη μ'ἐνθουσιασμὸ καὶ πατριωτισμό. Ἀπὸ τὸν πρῶτο μᾶς μένει, στὰ ψηλώματα τοῦ Τιργκοβίστ, τὸ μοναστήρι Ντεαλὺλ χτισμένο ἀπὸ μέσα μὲ πελεκητὴ πέτρα καὶ ποὺ ἡ διακόσμησή του σημειώνει ἐπιδράσεις ἀραβικῆς τέχνης. Ὅσο γιὰ τὸν Στέφανο τὸ Μέγα, θὰ χρειαζόταν ἕνας ὁλόκληρος τόμος γιὰ νὰ γνωρίσουμε τὴν τέχνη τῆς ἐποχῆς του.

Τὴν κάθε του νίκη ἀκολουθοῦσε ἡ ἵδρυση μιᾶς ἐκκλησίας. Ἔτσι πέρασε τὶς σαράντα. Γιὰ ἀνάμνηση τῶν ἐπιτυχιῶν του κατὰ τῶν Ταρτάρων, διέταξε τὸ χτίσιμο τοῦ μοναστηριοῦ τοῦ Πύτνα, ποὺ εἶναι ἀπὸ τὰ ὡραιότερα μοναστήρια τῆς μεγάλης Ρουμανίας. Πολλὰ οἰκοδομήματα, στὴ Βουκοβίνα, διαιωνίζουν τὸνομά του καὶ τὴ δόξα τοῦ ρουμανικοῦ λαοῦ. Ὅλα τὰ μνημεῖα ποὺ ἱδρύθησαν στὴ βασιλεία τοῦ Στεφάνου τοῦ Μεγάλου εἶναι στέρεα χτισμένα μὲ πέτρες καὶ τοῦβλα. Ρόδακες μὲ ψημένο πηλὸ σμαλτωμένο κοσμοῦν τὸ ἐξωτερικό. Ὁ γοτθικὸς ρυθμὸς δὲ φαίνεται παρὰ μόνο δειλὰ στὶς κορῶνες καὶ στὶς κορνίζες τῶν παραθύρων. Οἱ γοτθικοὶ θόλοι δὲ θὰ φανερωθοῦν πρὶν ἀπὸ τὸ XVII αἰῶνα, στὴ βασιλεία τοῦ Βασίλη Λούπου. Στὴν ἐποχὴ αὐτοῦ τοῦ ἡγεμόνος χτίζεται ἡ λαμπρότερη μολδαυΐκὴ ἐκκλησία: οἱ Τρεῖς Ἱεράρχαι τοῦ Ἰασίου. Πολλοὶ ρυθμοὶ ἀνταμώνονται ἐκεῖ χωρὶς νὰ καταστρέφουν στὸ σύνολο τὸ μεγαλόπρεπο οἰκοδόμημα ποὺ εἶναι ἀπέξω σκεπασμένο, ἀπὸ τὴ βάση ὡς τὴν κορυφὴ τῶν πύργων, μὲ πλούσια κοσμήματα ἐπίχρυσα.

Ἐπίσης περίφημη εἶναι στὴ Βλαχία ἡ ἐκκλησία τοῦ μοναστηριοῦ τοῦ Κουρτέα ντ' Ἀργκὲς, θεωρούμενη ὡς ἕνα ἀριστούργηματάκι. Ἐκτὸς ἀπὸ τὸ θαυμασμὸ ποὺ δοκιμάζουμε γιὰ τὴν ἀρχιτεκτονική της καὶ τὰ περίφημα ἐξωτερικὰ χρυσὰ κοσμήματα ποὺ ἀκουμποῦν σὲ γαλάζιο βάθος, δυὸ μικροὶ ἑλικοειδεῖς πυργίσκοι καὶ κάτω ἀπὸ τὴν κορωνίδα ἕνας κύκλος πουλιὰ ποὺ φέρνουν κουδουνάκια, τὴν κάνουν μνημεῖο ἑλκυστικῆς περιέργειας. Λυπόμαστε ποὺ δὲ μποροῦμε σ' αὐτὸ τὸ σημείωμα νὰ μιλήσουμε καὶ γιὰ λιγότερο γνωστὲς ἐκκλησίες ποὺ θἄξιζαν κάθε μνεία, ὅπως ὁ Ἅγιος Νικόλαος τοῦ Ἰασίου καὶ ἡ Δραγκομίρνα στὴ Βουκοβίνα.

Ἀνάμεσα στοὺς πρίγκηπες τοῦ XVII αἰῶνα, εἶναι κι αὐτοὶ οἱ δυό: ὁ Σερβὰν Καντακουζηνὸς κι ὁ Κωνσταντῖνος Μπρανκοβὰν, ποὺ ἀγαποῦσαν μὲ πάθος τὰ ἰταλικὰ πράγματα. Κάτω ἀπὸ τὴν ὥθησή τους, ὁ ρυθμός μας ἀναμίχτηκε μὲ τὸν ἰταλικὸ κι ἀπὸ τὴν εὐτυχισμένην αὐτὴν ἕνωση γεννήθηκε μιὰ ρουμανικὴ τέχνη διασκεδαστική, ποὺ τύποι της ἀξιόλογοι εἶναι τὸ μοναστῆρι τοῦ Ὁριζοῦ καὶ τὸ παλάτι τοῦ Μογκοζοαία. Ὁ ρυθμὸς αὐτὸς ἐκδηλώνεται τὸν XVII αἰῶνα μὲ πιὸ καταθλιπτικὴ καὶ κομψὴ διακόσμηση. Σ'αὐτὸ τὸ ρυθμὸ ὀφείλουμε στὸ Βουκουρέστι τὴν ὄμορφη ἐκκλησούλα τῆς Σταυροπόλεως καὶ στὶς πύλες τῆς πρωτεύουσας τὰ μοναστήρια τοῦ Βακαρέστη καὶ τοῦ Κοτροσένη. Ἀπὸ τὸ τελευταῖο δὲν ἔχει μείνει πιὰ παρὰ μόνο ἡ ἐκκλησία του, μὰ μερικὰ ἀπὸ τὰ σκνιδώματά του φορτωμένα μὲ ἔργα γλυπτικῆς εἶναι μαζεμένα στὸ μουσεῖο τοῦ Βουκουρεστίου.

Ἡ βυζαντινὴ τέχνη μεταφερμένη στὴ ρουμανικὴ γῆ ἔπρεπε νἀφήσει τὶς αὐτοκρατορικὲς πομπές, νὰ ξεχάσει τὸ ὕψος τῶν θόλων τῆς Ἁγίας Σοφίας, νὰ γίνει πιὸ οἰκεία, πιὸ μυστικόπαθη γιὰ νὰ μιλήσει καλλίτερα σ' ἕνα λαὸ ποὺ πόνεσε, ἀγωνίστηκε καὶ δὲν ἔπαψε ποτὲ νὰ ἐλπίζει. Ὅταν πέρασαν οἱ ἡρωικοὶ χρόνοι, ἡ βυζαντινὴ τέχνη μεταφερμένη τελειωτικὰ στὴ ρουμανικὴ τέχνη ἔχασε ὅλη τὴν αὐστηρότητά της καὶ ἀντιφέγγισε ἂν ὄχι τοὺς δυτικοὺς ρυθμούς, τουλάχιστο τὸ κοινωνικὸ πνεῦμα καὶ τὴν ἀξιαγάπητη κομψότητα ποὺ ἡ Γαλλία κατὰ τὸ XVIII αἰῶνα φύσησε σ' ὅλη τὴν Εὐρώπη.

(Ἔχει συνέχεια)

(Μετάφραση) ΠΕΤΡΟΣ ΧΑΡΗΣ

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΚΑΙ ΤΕΧΝΕΣ

ΤΑ ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

(Μονάχα ἡ ἀποστολὴ δυὸ ἀντιτύπων λαβαίνεται ὑπ' ὄψη)

ALEXANDRE EMBIRICOS: «Poèmes de l'Ègée» Paris, Eugène Figuière éditeur — 17 rue Campagne — Première (14e)—Prix 2 fr. 50.—Ἡ Ἑλλὰς χάνει ἕναν ποιητή. Τὰ γαλλικὰ γράμματα ἀποχτοῦν ἕνα ὄνομα, ποὺ δὲ θὰ ζηλεύει ἴσως ἀργότερα τίποτε ἀπὸ τὴ δόξα τοῦ Moréas.—Εἶναι ἡ ἐπιγραμματικώτερη καὶ περιεκτικώτερη ἴσως ἔκφραση τῆς ἐντυπώσεως ποὺ προξενοῦν «Τὰ τραγούδια τοῦ Αἰγαίου» τοῦ κ.Ἐμπειρίκου,νέου Ἕλληνος, ποὺ ἀκολούθησε κι αὐτὸς μὲ τὴ σειρὰ του τόσους ἄλλους δικούς μας ποιητὲς ἀπὸ τὸν Parodi ἴσαμε τὸ Moréas στὴ μακριὰ ὁδοιπορία γιὰ τὴν κατάκτηση ἑνὸς φραστικοῦ μέσου ἀρτίου, καλαισθήτου καὶ ἀσφαλοῦς.

Τὰ «Τραγούδια τοῦ Αἰγαίου» δὲ μᾶς φανερώνουν μονάχα μιὰν ἀξιοσημείωτη ἰδιοφυΐα ποιητική. Μᾶς παρουσιάζουν καὶ μιὰ τεχνικὴ πεῖρα ἄξια ν'ἀντιμετρηθεῖ πρὸς τὶς ἀπελπιστικώτερες ἐναντιότητες τοῦ συναισθήματος καὶ τοῦ στοχασμοῦ, ποὺ πρόκειται νὰ προσαρμοσθεῖ πρὸς τὸ ὑψηλότερο νόημα τῆς τέχνης καὶ νὰ μεταβληθεῖ σὲ ἄϋλο φραστικὸν ἄνθος. Μᾶς ἐπιτρέπουν ἀκόμα νά μαντέψουμε τὴν ὕπαρξη μιᾶς ἐξαίρετης διανοητικῆς εὐρωστίας, ποὺ δὲ μπορεῖ παρὰ νὰμᾶς ἐκπλήξει, προκειμένου γιὰ ἕνα νεώτατο ποιητή, ὅπως ὁ κ. Ἐμπειρίκος. Τὸ γεγονὸς αὐτὸ εἶνε χαρακτηριστικώτατο γιὰ τὴν ἀξία τῆς ποιήσεώς του, μιᾶς ποιήσεως κατὰ τὸ μεγαλύτερο μέρος Παρνασσιακῆς παρὰ τὰ ὡρισμένα συμβολιστικά της στοιχεῖα—μιᾶς ποιήσεως, δηλαδή, ποὺ πίσω ἀπὸ τὴ μαρμάρινη ἀκαμψία τῆς μορφῆς, τὴν πλαστική της τελειότητα, τὴ μεγαλοπρεπῆ καὶ σεμνὴ ὁμορφιά της, πρέπει νὰ προϋποθέτει μιὰν ἐπίσης μαρμάρινη, γερή, ὑγιᾶ διανόηση, μιὰ σκέψη πειθαρχημένη καὶ συμμετρική, ἤρεμη καὶ γαλήνια, γεμάτη πίστη στὸν ἑαυτό της, ἀκύμαντη καὶ διαυγῆ.

Μέσ'στὰ «Τραγούδια τοῦ Αἰγαίου» κυριαρχεῖ μιὰ βαθύτατη ζωγραφικὴ διάθεση: μιὰ ζωηρότατη ἀγάπη πρὸς τὸ τοπεῖο, μιὰ αἴσθηση ἁρμονικὴ τοῦ χρώματος, μιὰ ἰδιαίτερη κλίση πρὸς τὶς καθαρές, καλοσχεδιασμένες εἰκόνες, ἀπαλλαγμένες ἀπὸ τὴν ἀοριστία καὶ τὸ θάμπωμα τῆς μουσικῆς ἐνατενίσεως:

Le pâle azur de la mer immobile
Est parsemé de pétales de feu ;
Le ciel frémit. Un souffle langoureux
Semble éveiller les monts vermeils de l'île.
(Aurore.)

Ὡρισμένα τραγούδια, ὅπως ὁ «Ἴκαρος», ἡ «Νίκη», τὰ «Λόγια τῆς Ἀνατολῆς» μᾶς θυμίζουν τὸ Leconte de Lisle στὶς ὡραιότερες σελίδες τῶν «Ἀρχαίων» του «τραγουδιῶν»: κ' ἐδῶ, ὅπως κ'ἐκεῖ, τὸ ἴδιο ὑγιὲς αἴσθημα, ἡ ἴδια φωτεινὴ σκέψη, ἡ ἴδια ἀντικειμενικότης. Ἀντίθετα, σὲ κάποιους ἄλλους, μετρημένους στίχους διαφαίνεται καθαρὰ μιὰ λεπτὴ εὐγένεια, ἰδιαίτερα ἀγαπημένη στὸν Henri de Regnier καὶ μιὰ μέση, ἀκαθόριστη ὑποβλητικότης, ποὺ μᾶς φέρνει στὸ νοῦ τὸ Moréas καὶ τοὺς ἀγῶνες του ἀνάμεσα στὴ μουσικότητα τῶν συμβολιστῶν καὶ τὴ διαφάνεια, ποὺ ζητοῦσε ἡ ἑλληνικὴ ψυχὴ του, πρὶν δημιουργήσει τὸ θαῦμα τῶν «Stances»:

Dans le crépusculaire azur, les arbres noirs,
Les arbres éplorés laissent leurs chevelures
Confusément jasper de leurs tresses obscures,
La balustrade blanche et qui fuit dans le soir.
(Versailles)

Λυποῦμαι πολύ, γιατὶ ὁ περιωρισμένος χῶρος τῆς «Μούσας» δὲν μοῦ ἐπιτρέπει νὰ μεταφέρω ἐδῶ μερικὰ ἄλλα ἀποσπάσματα, ποὺ σημείωσα στὶς σελίδες τῶν «Τραγουδιῶν τοῦ Αἰγαίου». Θά φαινότανε ἔτσι καλύτερα, πῶς μποροῦμε νὰ ὑπολογίζουμε πολὺ στὸ ταλέντο τοῦ κ. Ἐμπειρίκου: ἕνα ταλέντο καλλιεργημένο μὲ σπουδὴ καὶ μὲ ἄσκηση, ἀναπτυγμένο κάτου ἀπὸ τὸν ἴσκιο τῶν πλατύφυλλων δέντρων τοῦ γαλλικοῦ Παρνασσοῦ καὶ πλημμυρισμένο ἀπὸ τὴν αἴσθηση τῆς φωτεινῆς ἁρμονίας, μιὰν αἴσθηση κατ'ἐξοχὴν ἑλληνική. Ὁ κ. Ἐμπειρίκος ἐργάζεται ἀπάνου στὸ σχέδιο τοῦ ἀρχαίου Πολύκλειτου, τοῦ περίφημου δασκάλου τῆς συμμετρίας. Μέσ' στὴν ψυχή του μεγαλώνει τὸ ἄνθος μιᾶς Σπαρτιατικῆς ἀρετῆς: τῆς πειθαρχίας, ποὺ πρέπει ν' ἀποτελεῖ τὴ βάση κάθε τεχνικῆς προσπαθείας. Ἡ ὅρασή του εἶναι γεμάτη ἀπὸ ἀετώματα, κιονόκρανα καὶ Μυκηναϊκοὺς θριγκούς: μποροῦμε νὰ εἴμαστε βέβαιοι, πῶς δὲν πρόκειται νὰ δημιουργήσει ποτὲ κάτι ἀνάξιο τοῦ μεγάλου του ἰδεώδους.

Ι.Μ.Π.

ΗΒΟΥ ΔΕΛΦΟΥ: «Ἡ τριλογία τῆς ψυχῆς μου»— Ἐν Ἀθήναις, τύποις Π. Δ. Σακελλαρίου, 1923. (Θὰ γράψουμε στὸ ἐρχόμενο φύλλο).

Φ. ΚΟΝΤΟΓΛΟΥ: «*Pedro Cazas*» — Ἐκδοτικὸς οἶκος Χ. Γανιάρη καὶ Σίας—3, Σοφοκλέους, 3 — Ἀθῆναι. (Θὰ γράψουμε στὸ ἐρχόμενο φύλλο).

Δρ. Α. ΣΚΟΥΦΟΠΟΥΛΟΣ (Πόρτ-Σάϊδ, Αἴγυπτος) : «Παλιὲς καὶ καινούργιες ἰδέες» — «Γράμματα», Ἐκδότης : Στέφανος Πάργας, Ἀλεξάνδρεια 1923.

ΔΗΜ. Δ. ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗ : «Βήματα στὴ Χλόη»— Κύπρος, 1923—Τιμὴ σελ. 2 1)2.

ΟΙ ΔΙΑΛΕΞΕΙΣ

— Τὴ Δευτέρα 26 Μαρτίου, τὸ βράδι, ὁ κ. Ι. Γρυπάρης διάβασε στὴν αἴθουσα τοῦ Ἐκπαιδευτικοῦ ὁμίλου ἐκτενῆ ἀποσπάσματα ἀπὸ τὴν ἀνέκδοτή του μετάφραση τῶν «Ἱκετίδων» τοῦ Αἰσχύλου. Ἡ μεταφραστικὴ αὐτὴ ἐργασία τοῦ κ. Γρυπάρη, βαθύτατου γνώστη καὶ δεξιώτατου ἑρμηνευτὴ τοῦ Αἰσχύλειου ἔργου, καμωμένη μὲ πολλὴ καλαισθησία καὶ ἀξιοσημείωτη ἀκρίβεια, ἀξίζει νὰ καταλογιστεῖ ἀνάμεσα στὶς καλύτερες σχετικὲς ἐργασίες.

— Στὶς 27 Μαρτίου ἔκαμεν ἡ κ. Κορύλλου στὴν αἴθουσα τοῦ Ἑλληνικοῦ Ὠδείου τὴ δεύτερη καὶ στὶς 17 Ἀπριλίου τὴν τρίτη καὶ τελευταία της ὁμιλία γιὰ τὸ ποιητικὸ ἔργο τοῦ Παλαμᾶ. Ὅσον ἀφορᾶ τὶς ὁμιλίες αὐτὲς θὰ εἴχαμε νὰ παρατηρήσουμε, ὅτι ἐνῷ ἀποτελοῦσαν τὸ πόρισμα μιᾶς ἀρκετὰ πλατιᾶς μελέτης, δὲν ἔδειχναν ὅμως καὶ τὴν ἀπαραίτητη ἐπαρκῆ κατανόηση τοῦ ἔργου τοῦ Παλαμᾶ, ἑνὸς ἔργου τόσο πολυσύνθετου, γεμάτου τάσεις ἀντικρουόμενες φαινομενικὰ καὶ πολυποίκιλες ἰδέες καὶ σκέψεις. Ἡ κ. Κορύλλου δὲ θέλησε νὰ ζητήσει μιὰ κεντρική, μιὰ διέπουσα γραμμὴ μέσ' στὸ ἔργο, ποὺ ἐξήταζε· ἀρκέστηκε μονάχα στὴν παράταξη κομματιασμένων γνωμῶν, ποὺ σὲ ὡρισμένα σημεῖα μάλιστα ἀναιροῦσαν ἡ μιὰ τὴν ἄλλη. Ἐν τούτοις ὡρισμένοι ξένοι, ὅπως ὁ κ. *Clément* ἔξαφνα, παρ' ὅλο τους τὸν ἐνθουσιασμὸ γιὰ τὸ ἔργο τοῦ Παλαμᾶ, κατώρθωσαν νὰ μιλήσουν μὲ ἱκανοποιητικὴ ψυχραιμία καὶ νὰ μᾶς δώσουν μιὰ γνώμη συνολικὴ καὶ ὁμοιογενῆ στὰ καθέκαστα, ποὺ δείχνει μιὰ συστηματικώτερη κ' ἐπιστημονικώτερη ἐργασία. Ἡ κ. Κορύλλου οὔτε παραδέχτηκε ὡς ἕνα βαθμό, ποὺ νὰ καθιστοῦσε τὴν παραδοχὴ της φανερὴ οὔτε ἀρνήθηκε τὴν ἀξία τοῦ ποιητικοῦ ἔργου τοῦ Παλαμᾶ. Διάβασε μονάχα, ἀσυστηματοποίητα καὶ πρόχειρα κάπως, τὶς σημειώσεις της στὰ περιθώρια τῶν βιβλίων του. Ἀλλὰ μπορεῖ αὐτὸ νὰ θεωρηθεῖ ἀρκετό ;

— Στὴν ἴδια αἴθουσα ἐξακολούθησε τὶς ὁμιλίες του ὁ κ. Ι. Μηλιάδης στὶς 28 Μαρτίου καὶ στὶς 18 Ἀπριλίου, τελειώνοντας τὴν ἐξέταση τοῦ ἑπτανησιακοῦ λογοτεχνικοῦ κύκλου καὶ μιλῶντας γιὰ τὴ θέση τῆς νέας μας Τέχνης κατὰ τὴν ἐποχὴ τοῦ «Ταξιδιοῦ» τοῦ Ψυχάρη καὶ τῆς ἐμφανίσεως τοῦ Παλαμᾶ καὶ τῶν ἄλλων συγχρόνων του νέων. Ἰδιαίτερα ὁ κ. Μηλιάδης στάθηκε στὴν ἱστορία τῆς ἐξελίξεως τοῦ γλωσσικοῦ ζητήματος, ποὺ τότε ἀποτελοῦσε τὸν πυρῆνα μιᾶς μεγάλης ζυμώσεως καὶ τὸν στόχο κάθε λογοτεχνικῆς ἢ καθαρὰ φιλολογικῆς προσπαθείας.

— Τέλος στὴν αἴθουσα τοῦ Ἑλληνικοῦ Ὠδείου μίλησε καὶ ἡ κ. Σπανούδη, σὲ ὕφος κάπως ὑπερβολικὰ ποιητικό, γιὰ τὸ ἔργο δυὸ ποιητῶν τῆς Πόλης : τοῦ Ἄγγελου Σημηριώτη καὶ τοῦ Ἀπόστολου Μελαχρινοῦ. Πολὺ περίεργο μᾶς φαίνεται, πὼς ἡ κ. Σπανούδη, ποὺ τόσο καλὰ κατέχει τὶς ξένες φιλολογίες κ' εἶναι τόσο πλούσια αἰσθητικὰ μορφωμένη, συνταίριασε τὰ δυὸ αὐτὰ ὀνόματα : τὸν ἀφελῆ τραγουδιστή, ποὺ τὶς περισσότερες φορὲς γράφει στίχους παρὰ ποιήματα καὶ τὸν ποιητὴ μὲ τὴν πλούσια φλέβα, τὴ βαθιὰ ἐνόραση, τὴν ἄρτια τεχνικὴ κατάρτιση καὶ τὴν ἐξαιρετικὰ ἐνδιαφέρουσα διάθεση.

ΜΟΥΣΑ

ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΙΣ
ΓΡΑΦΕΙΑ : ΠΡΑΞΙΤΕΛΟΥΣ 8

ΣΥΝΔΡΟΜΗ ΓΙΑ ΕΝΑ ΧΡΟΝΟ	ΔΡΑΧ.	25.—
» » ΕΞΗ ΜΗΝΕΣ	»	12.50
» ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ	ΦΡ. ΧΡ.	15.—

ΤΟ ΦΥΛΛΟ ΔΡΑΧ. 2.—

ΣΤΟ ΠΕΡΙΘΩΡΙΟ

ΤΟ ΔΙΗΓΗΜΑ «Τὸ πιάνο ἔπαιζε...» τοῦ κ. Λ. Κουκούλα, ποὺ δημοσιεύουμε στὸ σημερινό μας τεῦχος εἶναι παρμένο ἀπὸ μιὰ σειρὰ διηγημάτων τοῦ φίλου λογοτέχνη, ποὺ πρόκειται νὰ ἐκδοθοῦν στὴ σειρὰ τῶν «Ἐκλεκτῶν ἔργων» τοῦ κ. Γ. Βασιλείου ἔπειτ' ἀπὸ λίγο καιρό. Ἡ «Μοῦσα», τῆς ὁποίας ὁ κ. Κουκούλας εἶναι ἀπὸ τοὺς παλιότερους, ταχτικώτερους καὶ σημαντικώτερους συνάμα συνεργάτες, εἶναι εὐτυχής, ποὺ πρώτη αὐτὴ τὸν παρουσιάζει ὡς διηγηματογράφο κ' εἶναι βέβαιη, πὼς αὐτὸ θὰ τῆς λογαριαστεῖ στὸ ἐνεργητικό της καμμιὰ φορά.

«Η ΡΟΥΜΑΝΙΚΗ Τέχνη» τῆς *Marie Bengesco*, ποὺ ἀρχίζουμε νὰ δημοσιεύουμε ἀπὸ τὸ σημερινό μας τεῦχος εἶναι μιὰ ἀξιολογώτατη τεχνοκριτικὴ μελέτη, ποὺ ἀξίζει κάθε προσοχή. Τὴν πήραμε ἀπὸ τὸ μεγάλο, πλουσιώτατο λεύκωμα «*La Roumanie en images*», ποὺ ἐξεδόθη στὸ Παρίσι τὸ 1919, ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς ἐθνικῆς ἀποκαταστάσεως τῆς Ρουμανίας μετὰ τὸ τέλος τοῦ μεγάλου πολέμου καὶ τὴν ὑπογραφὴ τῆς εἰρήνης. Μὲ τὴ δημοσίευση τῆς μελέτης αὐτῆς ἐλπίζουμε νὰ δώσουμε μιὰ καλὴ ἰδέα τῆς ἀναπτύξεως τῆς τέχνης στὴ Ρουμανία στοὺς ἀναγνῶστες μας. Λυπούμαστε μονάχα, ποὺ τεχνικοὶ λόγοι μᾶς ἐμποδίζουν νὰ μεταφέρουμε στὴ «Μοῦσα» μερικὲς ἀπὸ τὶς θαυμάσιες φωτογραφίες, ποὺ ἀκολουθοῦν τὸ κείμενο.

ΑΠΟ ΤΗ Μυτιλήνη μᾶς στάλθηκε ἕνα φύλλο τῆς καινούργιας Μυτιληνιᾶς ἐφημερίδας «Καμπάνα». Μ'ἐξαιρετική μας εὐχαρίστηση σημειώνουμε τὸ γεγονός, πὼς ὁλόκληρη ἡ «Καμπάνα», διευθυνόμενη ἀπὸ τὸν κ. Στρατῆ Μυριβήλη, γράφεται στὴ δημοτικὴ καὶ μιὰ δημοτικὴ μάλιστα ὄχι πρόχειρη, ἀκαλαίσθητη καὶ δημοσιογραφική, ἀλλὰ στρωτή, ἄρτια, πολὺ τεχνική. Ἕνα σημάδι τῶν καιρῶν κι αὐτό.

ΜΕΡΙΚΟΙ ἀπὸ τοὺς ἀναγνῶστες μας, ποὺ ἀγοράζουν τὴ «Μοῦσα» στὶς ἐπαρχίες, μᾶς παραπονοῦνται, πὼς ἀναγκάζονται νὰ πληρώνουν 2.30 καὶ 2,50 καὶ περισσότερο κάποτες γιὰ κάθε φύλλο. Τονίζομε πὼς ἡ τιμὴ τῶν 2 δραχμῶν, ποὺ ὡρίσαμε, εἶναι πάγια τόσο γιὰ τὴν Ἀθήνα, ὅσο καὶ γιὰ τὶς ἐπαρχίες καὶ πὼς κατὰ συνέπειαν κάθε ὑπερτίμηση εἶναι ἀδικαιολόγητη.

LA MUSE

PUBLICATION MENSUELLE: BELLES LETTRES-BEAUX ARTS-THEATRE-CRITIQUE

8, RUE PRAXITÈLE 8 — ATHÈNES — GRÈCE — ABONN. ÉTRANGER FRS. 15

ΤΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

Δάβαμε τοῦτο τὸ μῆνα τὰ περιοδικά :

«ΚΟΙΝΟΤΗΣ».—Ἑβδομαδιαία πολιτικὴ ἐπιθεώρησις—Διευθυντής : Ν. Μαλοῦχος—Γραφεῖα : Μητροπόλεως 44—Ἀθῆναι—Τιμὴ φύλλου δραχ. 1.

«ΠΑΙΔΙΚΗ ΧΑΡΑ».—Παιδικὸ περιοδικὸ—Ἰδιοκτήτης—Διευθυντής : Ἀρ. Ι. Ράλλης — Ἀθῆναι, Ὁδὸς Εὐριπίδου ἀριθ. 6—Τιμὴ φύλλου δραχ. 2.

«Ο ΦΑΡΟΣ».— Δεκαήμερον φιλολογικὸν περιοδικόν. — Ἐκδόται: Ν. Μεταξᾶς, Μ. Κωβαῖος καὶ Σια.—Γραφεῖα: ὁδὸς Σίντι Μιτουάλι ἀριθ. 30—Ἀλεξάνδρεια (Αἴγυπτος).

«ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ».—Μηνιαῖον περιοδικὸν—Διευθύντρια : Εὐγενία Ζωγράφου —Ἀθῆναι, Ὁδὸς Μενάνδρου 83—Τιμὴ ἑκάστου τεύχους δραχ. 1,50.

«ΕΣΠΕΡΟΣ».—Μηνιαῖο φιλολογικὸ περιοδικὸ—Ἰδρυτές : Γιάννης Μπαρούνας, Βελ. Φρέρης—Σύρα—Τὸ φύλλο δραχ. 2.

«ΟΡΦΕΥΣ».— Δεκαπενθήμερος φιλολογικὴ καὶ ἐπιστημονικὴ ἐπιθεώρησις ἐκδιδομένη ὑπὸ ἑνώσεως ἐπιστημόνων καὶ λογοτεχνῶν. — Διευθυντὴς ἐπὶ τῆς ὕλης : Πίπης Δ. Μαρτίνης.— Κέρκυρα— Τὸ κάθε φύλλο μία δραχ.

«ΑΡΓΩ».—Ὄργανο τῆς Ἑλληνικῆς Νεανικῆς Ἕνωσης —Ἀλεξάντρεια.

«L' EUROPA ORIENTALE». — Rivista mensile pubblicata a cura dell' istituto per l' Europa-Orientale—Roma, Libreria di Cultura—Viale Giulio Cesare, 27 — Prezzo del fascicolo L. 3,00.

«LA REVUE CRITIQUE DES IDÉES ET DES LIVRES».—Chaque mois en un volume de 64 pages in 8o demi—colombier— Directeur : Jean Rivain—Abb. étr. Frs 32.—37, Rue Bonaparte, 37, Paris VIe.

«LIBRE».—Directeur Louis Roussel, Rue Sina 31, Athènes—Le No 0,75.

ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΙ ΤΗΣ "ΜΟΥΣΑΣ,,

ΠΕΙΡΑΙΕΥΣ :	Ἠλιάδης καὶ Σῶμος (Λεωφ. Σωκράτους).
» :	Χ. Παπαδάκης (Ὁδὸς Κολοκοτρώνη).
ΛΑΡΙΣΣΑ :	Ἀδελφοὶ Παπακωνσταντίνου.
ΧΙΟΣ :	Περικλῆς Ἰατρίδης (Ὁδὸς Μητροπόλεως).
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ :	Γ. Βαφόπουλος (Ὁδὸς Ἀκρίτα 3).
» :	Π. Θ. Παυλίδης (Βουλγαροκτόνου 1).
ΚΩΝ)ΠΟΛΙΣ :	Π. Λαδίκας (Boulevard Eski Boïboda, 94—Galata).
ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑ :	Στέφανος Πάργας (B. P. 1146).
ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΟΝ :	Σ. Ἀρβανίτης καὶ Σια.
ΛΕΜΕΣΣΟΣ (ΚΥΠΡΟΣ) :	Ἀριστόδημος Κυριακίδης.
ΠΑΤΡΑΙ :	Ἄγγελος Φέγγος καὶ Σια (Ἑρμοῦ 56).
ΙΩΑΝΝΙΝΑ :	Δημ. Σιωμόπουλος.
ΚΟΡΙΝΘΟΣ :	Ἀναστάσιος Ι. Δόντης.
ΤΡΙΚΑΛΑ :	Ν. Σωζόπουλος.
ΜΥΤΙΛΗΝΗ :	Ι. Αὐγερινὸς (βιβλιοπώλης).
ΧΑΝΙΑ :	Ρούσσος Ι. Κτιστάκης
ΛΑΡΝΑΞ (ΚΥΠΡΟΥ) :	Κυριάκος Φιλιππίδης.
ΚΕΡΚΥΡΑ :	Μιλτιάδης Γώκας.
ΣΥΡΟΣ :	Φ. Καλκούτας.

ΟΙ ΤΟΜΟΙ ΤΗΣ "ΜΟΥΣΗΣ,,

ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΥ ΚΑΙ ΔΕΥΤΕΡΟΥ ΕΤΟΥΣ

ΜΕ 200 ΠΥΚΝΟΤΥΠΩΜΕΝΑΣ ΔΙΣΤΗΛΟΥΣ ΣΕΛΙΔΑΣ ΕΚΑΣΤΟΣ,
ΠΛΗΡΕΙΣ ΕΚΛΕΚΤΗΣ ΠΡΩΤΟΤΥΠΟΥ ΚΑΙ ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΙΚΗΣ ΥΛΗΣ

ΠΡΟΣ ΔΡΑΧΜΑΣ 25 ΕΚΑΣΤΟΣ

ΑΠΟΣΤΕΛΛΟΝΤΑΙ ΕΛΕΥΘΕΡΟΙ ΤΑΧΥΔΡΟΜΙΚΩΝ ΤΕΛΩΝ, ΕΙΣ ΤΟΝ ΕΜΒΑΖΟΝΤΑ ΤΟ ΑΝΤΙΤΙΜΟΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΝ : ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ «ΜΟΥΣΑ»—ΠΡΑΞΙΤΕΛΟΥΣ 8—ΑΘΗΝΑΣ

"ΑΘΗΝΑΪΚΗ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ,,

'Αναγνωρισθεῖσα διὰ Β. Διατάγματος τῆς 6ης Δεκεμβρίου 1917

ΕΔΡΑ ΕΝ ΠΕΙΡΑΙΕΙ: ὁδὸς Ναυαρίνου 1

ΚΙΝΔΥΝΟΙ ΠΥΡΟΣ - ΘΑΛΑΣΣΗΣ - ΠΟΛΕΜΟΥ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΡΑΧΜΑΣ 3,000,000

ΑΠΟΘΕΜΑΤΙΚΟΝ ΔΡΑΧΜΑΣ 900,000

ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ **ΜΑΝΟΥΣΗΣ & ΓΙΑΛΙΣΤΡΑΣ**

'Αριθ. Τηλεφ. ἐν Πειραιεῖ 1 - 94 (ὁδὸς Ναυαρίνου 1)
» » ἐν 'Αθήναις 5 - 35 (Στοὰ Ραζῆ) ὁδὸς Σοφοκλέους

"ΒΟΤΡΥΣ,,

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ ΟΙΝΩΝ ΚΑΙ ΟΙΝΟΠΝΕΥΜΑΤΩΝ

ΚΕΝΤΡΙΚΟΝ ΠΡΑΤΗΡΙΟΝ: ΕΝΑΝΤΙ ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟΥ

ΟΙΝΟΙ ΣΥΡΜΑ — ΛΕΥΚΟΙ — ΕΡΥΘΡΟΙ ΓΛΥΚΕΙΣ

ΟΙΝΟΙ ΕΜΦΙΑΛΩΜΕΝΟΙ — 'Επιτραπέζιοι — 'Επιδόρπιοι 'Ορεκτικοὶ — Τονωτικοὶ

ΒΕΡΜΟΥΤ ('Εκ φυσικοῦ μοσχάτου Οἴνου)

ΚΟΝΙΑΚ "ΒΟΤΡΥΣ,,

ΠΑΛΑΙΟΝ ΑΠΟΣΤΑΓΜΑ ΟΙΝΟΥ

ΑΠΑΡΑΜΙΛΛΟΝ

ΠΩΛΟΥΝΤΑΙ ΕΙΣ ΟΛΑ ΤΑ ΚΕΝΤΡΑ ΚΑΤΑΝΑΛΩΣΕΩΣ

ΤΡΑΠΕΖΑ ΑΘΗΝΩΝ

ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΡΧ. 48,000,000

'Αγοραπωλησία Συναλλάγματος ἐπὶ τοῦ 'Εξωτερικοῦ
Πιστώσεις ἔναντι Φορτωτικῶν
Προεξοφλήσεις καὶ Εἰσπράξεις Γραμματίων
Πιστωτικαὶ 'Επιστολαὶ καὶ 'Εντολαὶ Πληρωμῶν
Χρηματιστικαὶ 'Εντολαὶ
Χρεώγραφα πρὸς φύλαξιν καὶ εἴσπραξις τοκομεριδίων
'Ενοικίασις Χρηματοκιβωτίων
Καταθέσεις ὄψεως καὶ ἐπὶ προθεσμίᾳ
Ταμιευτήριον ἐπὶ τόκῳ 4 % ἐτησίως.

ΦΡΑΓΚΙΣΚΟΣ Δ. ΜΑΥΡΟΜΜΑΤΗΣ

ΟΠΛΕΜΠΟΡΟΣ

ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΩ 1833

'Οδὸς 'Ερμοῦ 122 ΑΘΗΝΑΙ

Τηλ. Καταστήματος 226, Οἰκίας 239

ΠΛΟΥΣΙΑ ΣΥΛΛΟΓΗ

ΟΠΛΩΝ ΚΑΙ ΠΕΡΙΣΤΡΟΦΩΝ ΠΑΝΤΟΣ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ, ΦΥΣΙΓΓΙΩΝ ΕΥΡΩΠΗΣ ΚΑΙ ΑΜΕΡΙΚΗΣ